

SKUPINA AMERISKIH VOJAKOV, ki so bili ranjeni ob izkrcavanju na francosko obrežje. Ko so jih reporterji vprašali, kam žele, ko okrevaljo, je bil skupen odgovor "nazaj na fronto!"

Moskva določila Poljski svoje sorte režim

ZAMEJNA POLJSKA VLADA V LONDONU NI MOGLA IZVOJEVATI PRIZNANJA TAM, KJER BI NAJVEČ ZALEGLO. — REFORME, KI JIH POLJAKI NAJBOLJ ŽELE, ZAGOTOVLJENE

Bodoča Poljska bo imela tako vlado, kakršno ji bodo v Moskvi izbrali. Osnutek zanjo je že dobila, kot poroča United Press iz Londona 23. julija.

To je bilo sicer že dolgo očitno, a vzlic temu sta se ameriška in angleška vlada do zadnjega mučili, da bi prišlo med poljsko vlado v Londonu in sovjetsko vlado do saj nekakega sporazuma.

Ponesrečena prizadevanja

Predsednik poljske vlade v Londonu je prišel v ta namen nedavno celo v Washington in na Roosevelta osebno apeliral, da naj kaj stori v rešitev teh tako neprijetnih odnosov. Roosevelt mu je baje obljubil storiti kolikor bo mogel in pred nekaj dnevi je bilo poročano, da je zastan poljskega vprašanja poslal k Stalinu posebnega zaupnika, toda menda prepozno, da bi kaj dosegel.

Rusija pač smatra, da je bodočnost Poljske zgolj njeno vprašanje in pa tistih Poljakov, ki so in še pomagajo Sovjetski uniji. Vse, kar je Moskva Rooseveltu in Churchillju obljubila je, da si Poljske ne bo podjarmila, nego jo le osvobodila, ob enem pa delovala, da bo bodoča Poljska živela z Rusijo v prijateljsstvu, ne pa kot zagobja za protinji, kakršna je bila do te vojne.

Rdeča armada na Poljskem

V sedanji ofenzivi je rdeča armada že na marsikakem kraju na Poljskem onokraj Curzonove črte. Vse osvobojene poljske kraje je dala v upravo poljskemu osvobodilnemu odboru, v katerem so Poljaki, ki so se v ta namen vezbali v Rusiji, in pa predstavniki poljskega podtalnega gibanja, ki ga je podpirala Sovjetska unija.

V namenu, da se stori konec zahtevam poljske zamejne vlade v Londonu, je poljski osvobodilni odbor, ki operira na Poljskem, objavil 23. julija proglas, v katerem določa, da je poljska vlada v Londonu, bazirana na konstituciji iz leta 1935, neustavna.

Vprašanje mej

Isti manifest poudarja, da kar se tiče mej, bosta Poljska in Sovjetska unija to vprašanje vzajemno rešile, ko bo čas za to. To pomeni, da se to zgodi potem, ko bo konec vojne in kadar si bodo Anglija, Zed. države in Sov. Ru-

Kaj naj bo "brezpogojna kapitulacija", ki jo zahtevamo od Nemčije?

Tretjemu rajhu se rušijo tla pod nogami. Vladojoči (bogataši in plemenitaši), ki so Hitlerju pomagali na vrh, mu sedaj strežejo po življenju. Kakor takrat, ko so mu pomagali, tako tudi sedaj, ko ga hočejo brcniti, imajo samo eno misel: REŠITI SVOJE PRIVILEGIJE.

Kako? S tem kajpada, da zavržejo firerja in se "prikupijo" angleški in ameriški vladi.

V angleškem parlamentu je dne 18. julija zahteval delavski poslanec Aneurin Bevan od Churchilla razjasnila, kaj pravzaprav namerava z Nemčijo. Zahteva angleške in ameriške vlade za "brezpogojno predajo" je Bevan v svojem govoru označil za otročarijo. "Vi morate navesti pogoje," je rekel Bevan, "ker edino na ta način lahko mi v Angliji, in ljudje v Nemčiji vedo, kaj sploh hočemo od Nemcev."

Izgleda, da si nišo v tem angleška, ameriška in sovjetska vlada še prav nič na jasnem, razen v zahtevi za poraz nacijev. Bivši ameriški državni podtajnik Sumner Welles propagira razkosanje Nemčije v tri države — v eno katoliško in v dve protestantski, toda tako, da si bi kljubovale druga drugi.

Očitno je, da se Anglija in Amerika trudita preprečiti socialno revolucijo v Evropi. Obe vladi kajpada zastopata sloj izkoriščanja, a sovjetska vlada pri tem molči in po malem pritrjuje. Ji sploh menda ne kaže drugače.

Toda o "brezpogojni kapitulaciji" pa ima povsem drugačne nazore kakor pa jih imata Washington in London. O tem se bodo razvile še zelo zanimive stvari.

Ako smo za strmoglavljenje fašizma, moramo zavreči tudi kapitalizem, ki je Hitlerju ugledil pot v vlado. Če pa smo samo za pogin Hitlerja, ne pa njegovega sistema, tedaj je čisto pravilno, da se ponuja nagrade materam, ki so pripravljene roditi toliko otrok, kolikor jim jih da božja volja.

Nemčija se bo podala, a upa, da bo njena "brezpogojna kapitulacija" izšla nekako tako, kakor sta se otela vsega hudega kralj Emanuel in njegov maršal Badoglio.

Konferenca v Bretton Woodsu skončala svoje delo

V letovišču Bretton Woods, N. H., se je minule tedne vršila mednarodna konferenca za reševanje valutnih problemov, na kateri je bilo zastopanih 44 zavestnih držav. Bila je ena najvažnejših, ali morda najvažnejša izmed vseh zborovanj, kar so jih imeli zavestniki tekem te vojne. V javnosti sicer ni vzbujala veliko zanimanja, ker so te vrste posvetovanja za povprečnega človeka presuhoparna, čeprav se ga življensko najbolj tičejo.

Na konferenci v Bretton Woodsu so sklepali, kako se oteči katastrofalni inflaciji, kako stabilizirati valuto posameznih dežel, da ne bo v enih večna be-

Voditelji unij v politiki "velik polom"

unijski voditelji podajajo v politiko tako kakor so se spet letos, je to dobro za privilegije.

Niti eden izmed unijskih vodij ni letos pokazal samostojnosti. Vsi se zibajo po vetru. Nekateri so bili do minule demokratske konvencije za Roosevelta in Wallacea.

John L. Lewis, predsednik unije premogarjev, in William Hutheson, predsednik unije tesarjev, sta za Deweyja in za ostalo republikansko stranko.

Predstavniki unij železničarjev pa se najbolj zanimajo za kandidate v senat in v zbornico poslancev, kajti konec konca le-ti odločajo, kakšne postave z ozirom na delavstvo naj se sprejme in kakšne pa zmrcvari in končno zavre. Glasiló premogarjev "United

Dolgovi vlade in privatnikov segajo v 338 milijard

Dolgovi zvezne vlade so narasli kot še nikdar v zgodovini te dežele. Enako tudi dolgovi mnogih držav zvezne unije in pa privatni dolgovi — namreč taki, ki so več ali manj jamčeni od vladnih zavarovalnih agencij.

Iz podatkov zakladniškega oddelka, objavljeni 18. julija, je razvidno, da znaša skupni dolg, ki ga jamči vlada, 338 milijard. In raste v nadaljne milijone dan za dnem.

Koliko od tega dolga odpade na posameznega prebivalca, si lahko vsakdo sam zračuna. To je boljše, kot pa da se bi statistične podatke le ponavljalo, ne pa se ob enem poudarjalo, kdo da bo koncem konca plačal te davke in zadolžitve.

Dolg in vojni stroški nad 200 milijard

Izdatki Zed. držav v sedanji svetovni vojni so presegli vsoto 200 milijard dolarjev in toliko znaša sedaj tudi dolg zvezne vlade.

Od 1. julija 1940 znašajo vojni stroški povprečno \$145,000,000 na dan.

Vladni potroški v minulem fiskalnem letu (od lanskega 1. julija do letošnjega 30. junija) so znašali \$89,721,000,000, od tega 95% v vojne namene.

Zvezni dohodki v isti dobi so znašali \$44,149,000,000, ali skoro še enkrat toliko kot v prejšnjem fiskalnem letu. A vzlic temu polovico premo za kritje tekočih izdatkov. Zato gazimo v dolg, ki je brez primere v zgodovini.

Brazilijski zares v vojni

Meseca julija so dospele na evropsko bojišče prve brazilijske čete. Nahajajo se na italijanski fronti.

\$3,175,000,000, na drugem mestu je Velika Britanija in Rusija na tretjem, ki je obljubila vložiti v ustanovno glavnicno mednarodne banke \$1,200,000,000.

V stabilizacijski sklad bodo Zed. države prispevale \$2,750,000,000 in druge države sorazmerno.

Predno bodo sklepi konferencie v Bretton Woodsu veljavni, jih bodo morale potrditi zbornice vseh sodelujočih držav. V ameriškem kongresu se proti njim pripravljajo močna opozicija, češ, da je ameriški delež v stabilizacijski sklad in v mednarodno banko previsoko določen. Ameriški finančni tajnik Morgenthau pa zatrjuje, da je pogodba dobra in Zed. državam pravična. Meni pa, da prihaja največ nasprotovanja proti nji od privatnih bankirjev, ki so dosedaj iz finančnih zagat posameznih dežel želi velike dobičke, v bodoče pa jim bo to onemogočeno.

Socialisti snujejo za svoj tiket veliko kampanjo

NABIRANJE PODPISOV NAJTEŽJI PROBLEM. STRANKA POTREBUJE V KAMPANJSKI SKLAD NAJMANJ \$100,000. — NORMAN THOMAS IN DARLINGTON HOOPES NA SHODIH

Sedaj, ko sta republikanska in demokratska stranka s svojimi konvencijama povsem opravile, je zanimanja, kdo bodo njihovi kandidati, konec in kampanja je v teku.

Konservativci v obeh zmagali

V obema so zmagali konservativci na celi črti. Vse, s čemer se morejo demokrati ponašati, je Roosevelt, toda o njegovem bivšem "new dealu" molče. Svoje upe zidajo na njegov sloves, ki si ga je zgradil največ v prvem in deloma v drugem terminu.

Republikanci opirajo svojo kampanjo največ na hibe Rooseveltove administracije v zadnjih 12 letih in pa na gesla proti četrtemu terminu.

Platformi obeh strank sta si zelo slični in tudi glede socialnega programa med njima ni bistvene razlike.

Priložnost socialistov

Položaj je z ozirom na letošno volilno kampanjo za socialistično stranko ugoden. Ona edina ima program, ki je vreden, da se vsak napreden človek bori za njega. In njuna kandidata Norman Thomas in Darlington Hoopes nista samo sposobna, ampak tudi velika misleca, ki razumeta vzroke, radi katerih imamo krize in vojne, zato tudi vesta, kako iti pred volilce z zahtevo, da se te vzroke odpravijo. To jima ne bi bilo težavno, ako bi socialistična stranka razpola-

Financiranje kampanje

Namen stranke je poseči v volilni boj tudi v državah, kjer njeni kandidati ne bodo na tike-tu, kajti v vseh je važno, da socialistična razlaga pride med ljudstvo.

Norman Thomas je na agitacijskem potovanju že precej tednov. V Chicagu bo govoril 1. avgusta. Hoopes je na agitaciji v vzhodnih krajih, Maynard C. Krueger pa je bil na shodih skozi par tednov po zapadu.

Posedujoči lastujejo vse: zbornice, tisk, radio in prirodne vire

Washington je poln lobistov. Enako glavna mesta vseh važnih držav ameriške unije. V časopisju vidite oglase, članke in slike, ki vsi pomenjajo boj med interesi. Takozvani farmarski blok — v katerem pa ni nič farmerjev, temveč le prekupci s pridelki farmerjev, pritiska pod masko borbe za poljedelce v prid večanja svojih dobičkov.

AFL in CIO imata lobiste, ki naganjajo "delavske prijatelje", da naj kaj store v prid postav, ki so bile sprejete delavstvu v dobro.

A najjačja skupina pa je "nevidna". Nji ni treba, da se bi postavljala odkrito v ospredje. To je blok trustanov, ki kontrolira izza kulis obe stari stranki, vse legislature, vsa radijska omrežja in skoro vse časopisje. Dalje filmsko industrijo in druga sredstva, ki se jih lahko uporablja poleg za dobičkarstvo tudi za propagando.

Politični odbor CIO zbira sedaj nadaljni kampanjski sklad v znesku milijon dolarjev, da jih porabi v pomoč stranki, ki še ni bila nikdar naklonjena delavstvu, z izjemo nekaterih njenih politikov.

Odbor CIO za politično akcijo, in pa razni postranski odbori unij AFL, in neodvisnih unij kot je UMW, so že, in bodo do letošnjega novembra potrošile veliko denarja — vse v agitaciji za kandidate, in za tiste stranke, ki prisegajo na kapitalistični sistem. "Proletarec" ne bo od njih deležen niti enega centa, ker ga ne mara. "Proletarec" ostane tudi v letošnji volilni kampanji, kakor v vsaki prejšnji, načelno socialistični list, čeprav bi lahko, če se bi obrnil po vetru, zaslužil v obliki oglasov in plačanih člankov precejšnjo vsoto.

Tega ni nikdar storil. Zato je upravičeno ponosen na svojo prošlost in na svojo bodočnost.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Demokratska stranka, CIO in liberalizem

Pisatelj Upton Sinclair, ki je bil včasih eden izmed prvakov v socialističnem gibanju, se je pred nekaj leti odločil za velik eksperiment. Razglasil je svoj program, se prijavil za governerskega kandidata v Californiji in za svojo politično njivo si je izbral demokratsko stranko. Dokler je bil socialist, je pustil, da so ga nominirali v ta ali oni urad, toda da bi sam kaj pomagal v agitaciji, tega ni hotel. V tem slučaju pa je zastavil vse svoje moči, v veri, da si bo osvojil demokratsko stranko in potem z njeno silo izvedel svoj program.

Vse ameriške časopise je pisalo o njegovem poskusu. V kampanji je delal kot še nikoli. A rezultat — veliko grmenja, pa prav malo dežja.

L. 1936 je skupina socialistov v New Yorku sklenila podpirati demokratsko stranko, ne zaradi nje kot take, ampak vsled Roosevelta, o katerem je smatrala, da v ameriških razmerah on najboljše vrši socialistično poslanstvo. Ker pa ni hotela direktno v demokratsko stranko, si je ustanovila za podpiranje Roosevelta in njegove politike American Labor Party.

Letos so si jo osvojili v enak namen pri primarnih volitvah Browderjevi in Hillmanovi ljudje. David Dubinsky in socialdemokrati pa so si ustanovili — prav tako v namen podpiranja demokratske stranke — liberalno stranko.

Unije CIO so si ustanovile odbor za politično akcijo in ga usadile v demokratsko stranko. Predsednik odbora Sidney Hillman je razlagal, da ker je ameriško ljudstvo navajeno dvostrankarskega sistema — in glasuje vedno le za demokratsko in republikansko stranko, delavstvu ne preostaja drugega kot da se v eni ali drugi utrdi ter jo preuredi sebi v korist. Tako se je Hillman s svojim odborom odločil za invazijo v demokratsko stranko.

Cemu? Zato, ker ji načeljuje Roosevelt, ki je v prvih letih svoje administracije storil za delavstvo veliko dobrega, in pa ker je v nji Henry A. Wallace. On je izrazil liberalce, govori kot socialist in Roosevelt je z njim.

Tako je računal Sidney Hillman in drugi taki, ki verjamejo, da je mogoče delavstvo ščititi s pomočjo sodelovanja liberalcev v tej ali v oni kapitalistični stranki.

V sedanjih volilnih kampanji se je odbor politične akcije CIO odločil za demokratsko stranko, prvič zaradi Roosevelta, v kampanjskem oziru pa vsled podpredsednika Wallacea. Čutil je, da mu reakcija stráže po službi, pa je šel Hillman s svojim odborom v borbo zanj z vso svojo močjo.

Dne 21. julija so imeli te vrste delavski in liberalni politiki v mnogih kapitalističnih listih oglaš z naslovom "The People and the President Want Henry A. Wallace".

V besedilu oglasa je bilo ugotovljeno, da se je v poskusnih glasovanjih izjavilo 65 odstotkov volilcev za Wallacea. Torej naj politični bossi na konvenciji demokratske stranke to ljudsko željo upoštevajo in Wallacea znova nominirajo. Dnevnik Chicago Sun, ki ga izdaja multimilijonar Marshall Field, liberalce po prepričanju, je apeliral na delegacijo: "Ne ozirajte se na politične bose! Nominirajte Wallacea!"

Dne 20. julija je na konvenciji govoril Henry A. Wallace. Hvalil je Roosevelta in ga infenoval za svojega prijatelja, delegaciji pa zagotavljal, da demokratska stranka lahko samo takrat zmaga, kadar je liberalna. In je napravil zares liberalen govor.

Wallace je vedel, da ga skušajo tajne sile pripraviti ob nominacijo, zato, ker je liberalce. A zanašal se je na Roosevelta, na CIO, na liberalce v splošnem in na svojo iskrenost.

Okrog 25.000 ljudi je bilo v konvenciji dvorani, ko je govoril. Vsi so mu prirejali ovacije. Vsi so ponavljali "We Want Wallace!" Hillman je novinarjem v hotelu Ambassador East v Chicagu, kjer je imel svoj stan, izjavljal, da delavstvo zahteva Wallacea v njegovi sedanjih službi. Njegovi pomočniki so robantili na konvenciji in izven nje proti "bossom"; ker se ne morejo privaditi, da demokratska stranka ni več posest burboncev, ampak ljudska svojina.

Dan pozneje so se vršile volitve in izpadle natančno tako, kot so odločili bossi še predno so se zbrali v Chicagu. Liberalce Wallace, ki je v svojem govoru dan preje trdil, kako je Wendell Willkie spoznal, da v republikanski stranki ni mesta za naprednjake, se je sedaj lahko sam uveril, da so tudi v demokratski stranki odirani od mize.

Masa, ki je 24 ur prej zanj orila navdušenja, se je razšla. Sidney Hillman, ki je vseskozi zatrdel, da CIO hoče Wallacea, je po porazu spremenil obraz in izjavil, da je Truman za delavce sprejemljiv in bodo agitirali zanj. In predsednik Roosevelt, ki je bil pred 4. leti odločno za Wallacea, je v tem slučaju še posebno pokazal, kako daleč je krenil na desno, da pomiri konservativce v svoji stranki.

Wallace, politični poštenjak, pa je v teh intrigh in v svojem porazu skušal napraviti vzlic vsemu prijazen obraz in zatrdel pod muko razočaranja, kako zelo mu je za Roosevelta, ki ga je nič kaj premeteno izigral, in za stranko, ki ga je zavrgla.

V hipu je postal Wallace v demokratski stranki "pozabljen

UJETI NEMCI ZA HITLERJA. — Neglede, kako Nemci izgubljajo, velika večina ujetnikov še zmerom verjame, da bo Hitler zmagal. Na gornji sliki je nekaj firerjevih nadljudi, ki protestirajo proti amerškemu vojaku, češ, da z njimi "nevljudno" ravna.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

SANSovi nasprotniki

Kakor ne more biti luči brez senc, tako ne more biti gibanja brez ovir.

SANSovo gibanje pač ne more biti izjema. K njega oviram je seveda predvsem šteti njegove nasprotnike. Razpredelati bi se jih dalo na več rubrik, toda naj se pobavim le z dvema različicama, s prvimi in drugimi.

Prvi, to so oni, ki so bili že od vsega početka načeloma proti njemu, kakor so načeloma proti vsemu, kar ne izhaja iz njih samih, ali pa vsaj izrecno iz njih kroga. Ti ljudje se nikdar ne povprašujejo, ali se je gibanje rodilo iz dobrih ali slabih namenov, ne, kam vodi, čemu ali komu služi, kakšni so mu cilji. Nič tega. Pač pa škarje v roko in čakajmo prvih kali...

Kali pa so poglajne zanje previsoko in premočno, da jim bi mogli do živga.

Nihče pa jim ne more očitati, da se ne poslužujejo vsakega orožja, ki se jim zdi prikladno, vsake lestve, naj bo še tako trhla in njihova čast in dostojanstvo še tako tvegano, samo da bi potegnili SANS v strankarske stuje in ga tako razčlenili.

Ne bi bilo točno, ako bi zapisala, da je bil ves njihov napor docela zaman. Kajti dosegli so nekaj posameznikov, ki so med potjo izgubljali pogum. Komur pa zmanjkje poguma, kmalu opeska; noga se mu zatakne ob strankarski plot in obtiči. Značilno pri teh je to, da nemara takoj pokažejo na SANS: V strankarstvo je zašel! Namesto da bi pokazali nase.

To so tisti drugi krogi, ki sem si jih za ta dopis odbrala in pridejo drugi na vrsto. Popečati se mi je še s prvimi, pa če je že vredno ali ne. Imeli smo namreč na predzadnji SANSovi seji med nami enega njihovih predstavnikov, kakor je bilo že ob-

človek". Množica tisočev, ki mu je ploskala in orila navdušenja zanj, ga je zapustila čim je uvidela, da je napram "bossom" brez moči. Po končan seji se je "Wallace" podal na postajo La Salle v Chicagu brez spremstva, prej pa je imel toliko oboževalcev, da ga je morala pred njimi ščititi policija. Ko se je z vlakom železnice Rock Island pripeljal na svoj dom v Iowi, so ga novinarji vprašali, "kaj mišl sedaj". Odgovoril jim je, da naša glavna briga v tem poletju mora biti agitacija za izvolitev Roosevelta v četrti termin. Pred 4. leti je na tisti postaji čakala liberalca Wallacea množica in mu priredila ovacijo. Sedaj je ni bilo. Poleg par reporterjev so ga čakali le nekateri bližnji prijatelji, katerim je dejal, da bo do 1. avgusta počival.

Newyorkški "New Leader" je že pred konvencijo demokratske stranke čutil, kakšen veter bo pihal na nji. To priča njegov uvodnik na prvi strani, v katerem izjavlja, da bo Roosevelta v kampanji tudi letos podpiral, toda s pridržki in brez iluzij.

Tudi v politični akciji CIO spoznavajo, da so se udali iluzijam, iz katerih pa se v letošnji kampanji ne morejo izmotati. Zato bodo skozi do novembra trdili, da je naša rešitev v demokratski stranki, dočim med sabo priznavajo, da čimprej se izmotajo iz nje, toliko boljše. A ta "čimprej" pa bo po njihovem mnenju mogoče šele čez štiri leta.

Koliko dobrega bi vsi ti ljudje lahko storili, ako se bi opogumili za ljudsko politično akcijo, namesto da se uslužujejo v tako, ki je protiljudska, a jih drži v sebi zato, ker potrebuje njihovih glasov.

javljeno v tozadevnih poročilih.

Kaj črna suknja, kaj njegov redovni naslov! Videla sem v njem le človeka, izobraženega rojaka, Slovence, ki je prišel med nas z namenom, da bi se pogovoril in sporazumel z nami. Vsaj tako nekako se je bil sam izrazil.

Slišala sem o njem že mnogo, čitala sem o njem v Proletarčevih komentarjih, pa vseeno sem mu v glavnem verjela. Seveda nisem nikakor pričakovala, da bi kar razprostrl roke, pa izjavil: Bratje in sestre, motil sem se itd., kajti malo je junakov, ki bi znali biti tako junaški, da bi svoje zmote javno priznali. Vsak jih rajši zavija v očitke in predbacivanja ali pa vsaj v razmere.

Ampak, kjer je resna volja in gre za dobro stvar, se da premostiti in izgladiti vse. Naš program mu je znan, cilji našega prizadevanja se mu znani — zakaj se torej ne bi mogli sporazumeti?!

Ne, črna suknja njegova me ni motila.

Za časa mojega učiteljevanja sem poznala precej duhovnikov, vse takih in takih. Ali od vseh sta se našla le dva, ki se pritisku od zgoraj nista udala, nista marala kočijažiti na klerikalnem vozu. In sta trpela na posledicah. Eden od njiju je še zmerom karploval po različnih farah, čeprav so mu že izpadali osiveli lasje; drugi, župnik, se je zaman skušal rešiti iz zahrbtnih klerikalnih spletk. V samostan vtaknjen je po enem letu umrl. Pa sta bila oba vzgledna duhovnika, oba moralno krepka, oba zmerna in strpljiva, skratka, značaja, kakršnih je zmerom premalo.

Ali vse to je bilo v starem kraju. Tu pa so duhovniki nemara vendarle svobodnejši, ni

tolikega pritiska. Tako sem ugibala in opazovala mrkoresno obličje meni nasproti sedečega gosta.

Moral je biti hud boj v njem — tako sem razmišljala dalje — da se je odločil za ta korak — po vsem, kar je že pisal. Toda sprico našega trpečega ljudstva tamkaj, ki ga je na vse zadnje pustil na cedilu celo škof, se mu je le zgibalo srce in vest. Na dnu svoje duše čuti in sluti, da bi mu vest skoz do groba očitala zakrknjenost. Mar nisi bil svoje matere sin prej, nego si postal služabnik rimske cerkve? Kaj si storil za svojo mater, za rod iz katerega izhajaš? O, boj v njemu je bil ljut.

Toda, * . . V njegovem poslanstvu, ki ga je naposled položil v besede, ni bilo niti najmanjšega sledu po kakšni volji do sporazuma ali sprave — kamoli do sodelovanja. Za nameček je prinesel s seboj krono svoji misli! — cel snopič iztisov izjave od "Zveze slovenskih župnij".

Človek v črni suknji je zbledel in se svrknil ko list na žrjavici. Slovenec izbrisan. Bil je le še opipljeno in obrušeno rimsko orodje s slovenskim imenom...

75 odstotkov ranjencev znova sposobnih za vojno službo

V Franciji je bilo od 75 do 80 odstotkov ranjencev v kratkem času popolnoma ozdravljenih in so spet sposobni za vojno službo, kakor poročajo zdravniške avtoritete iz ameriškega glavnega stana v Angliji.

SKLAD 200-TERIH LISTU V PODORO

Pod to označbo se priobčuje prispevke za vzdrževanje Proletarca v kampanji, ki jo je zasnoval predsednik upravnega odbora Proletarca Josko Oven. Apelira, da se na ta klice odzove najmanj 200 prijateljev lista, ki bi prispevali po \$5 vsaki ali več.

Namen tega sklada je obvarovati list pred zadolžitvijo in pa v pomoč agitaciji za njegovo razširjenje. Manjši zneski bodo i v naprej priobčevani v regularni koloni "Tiskovni sklad Proletarca".

I. IZKAZ 200-TERIH	
Matt Petrovich, Cleveland, O.	\$5.00
John Kosin, Girard, O.	10.00
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	5.00
John Zornik, Detroit, Mich.	5.00
Joseph Topolak, Detroit, Mich.	5.00
Peter Benedict, Detroit, Mich.	10.00
Josko Oven, Clarendon Hills, Ill.	10.00
Anton Tomšič, Oakland, Calif.	5.00
Frank Klun, Chisholm, Min.	5.00
Frank Luzzi, Chicago, Ill.	5.00
Cyril Pichman, Chicago, Ill.	5.00
Frank Omahan, Chicago, Ill.	5.00
Progressive Slovenec, krošek št. 1, Cleveland, O.	10.00
Društvo "Svoboda" št. 648	5.00
SNPJ, Cleveland, O.	5.00
Skupaj	\$90.00

Prispevateljev v tem izkazu 14, manjka še 186.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

To sem pisal, ko se je pričela v Chicagu konvencija demokratske stranke. Bila je končana koncem tedna. Vse na nji je bilo že v naprej urejeno. Sporna točka je bila samo podpredsedniško mesto, in pa takozvana tekaška regularna delegacija, ki se je ponovnemu nominiranju Roosevelta odločno uprla, in ker ni zmagala, je demonstrativno odšla iz dvorane. To je bilo zadnji četrtek popoldne.

Henry A. Wallace

Vsi reacionarji — in teh v demokratski stranki ni malo, so bili na minuli konvenciji solidno proti Wallaceu. Se posebno doli na jugu je Wallace silno ne priljubljen.

Treba je priznati, da se podpredsednik Wallace dosedaj ni veliko brigal, kaj porečejo njegovi nasprotniki. A istotako je potrebno priznati, da si je s svojimi odločnimi, nekompromisnim nastopom dobil med liberalci in posebno med delavstvom — med tistim, ki zna gledati v bodočnost — veliko prijateljev.

Njegovo stališče glede Rusije in Kitajske, kar je bil še posebno namen njegovega obiska teh velikih dežel, ter njegovo posredovanje za zbliznanje med kumintangom ter kitajskimi sovjeti, je pokazalo, da je Wallace državnik prvega reda. To, in pa njegovi govori o potrebi priznanja "malega človeka" so mu nakopali sovraštvo reakcije. Uspelo ji je, da ga je na prošli konvenciji porazila in ga nadomestila z bolj "sprejemljivim" človekom.

Očita se mu vse mogoče stvari. Pred letom so ga skušali smešiti, češ, da zahteva "polič mleka na dan za vsakega hotentota". Ker to smešenje ni vleklo, so pa privlekli druge stvari.

Nedavno — kak dober teden nazaj — se je oglasil bivši šef oddelka za zadeve, tikajoče se ameriških republik, William La Warre, ki je resigniral iz urada še meseca februarja in sedaj razlaga, da je podpredsednik Wallace kriv vseh revolucij in političnih potresov, ki so se dogodili v južno- in centralno ameriških državah. Posebno je poudaril, da so v tem podpredsednikovem umešavanju trpele posledice Bolivija, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Costa Rica, Nicaragua in Honduras. La Warre dalje trdi, da se je pod Wallacejevim pokroviteljstvom pošiljalo v države latinske Amerike politične agitatorje komunističnih nazorov, in v tem je posebno prevladoval CIO. Njihov namen je po izvajanjih omenjenega užaljenega politika ustanoviti, oziroma utrditi inter-ameriške, ali pan-ameriške delavske unije s pomočjo ruskih sovjetov.

Vse to je tako bedasto, da človek komaj razume, da je kaj takega mogoče skuhati v današnjih časih. Vsak, ki je v kolicah študiral južnoameriške razmere ve, kakšni so vzroki prevarov pri naših sosedih. Toda v času političnih konvencij je vsak poskus očrnenja dober, pa če se glasi še tako nelogično.

Pri nas

Zadnji teden je merodajni davčni urad objavil listo tistih "revnih" državljanov, ki zaslužijo več kot po \$50,000 na leto. Poleg hollywoodskih filmskih zvezd in lastnikov filmske industrije je lepo število drugih, ki imajo precejšnje plače.

V Chicagu je imel lansko leto najvišjo plačo James S. Kemper, od Lumbermen's Mutual Casualty Co. Prejel je \$251,543.63.

Seveda je še cela procesija drugih, ki pa je ne omenjam, ker je veliko predolga, da bi mogla v to kolono. Vzrok, da vse to omenjam je, ker želim, da se seznanimo z nekim novim gibanjem, katero je postalo silno močno zadnje čase. Njegov namen je znižati davke bogatinom in toliko višje pa naprtiti delavcem.

Odprava 16. amendmenta

Cilj te klike je jasen: želi odpraviti 16. amendment in ga nadomestiti z 22., ki bi vladi prepovedal jemati več kot 25 odstotkov davka na dobiček.

To bi pomenilo, da Ford, kateri plača po dovoljenih odbitkih \$800,000 na milijon dolar-

jev čistih dohodkov, bi po novem sistemu plačal samo \$250,000. Delavec pa, ki plačuje sedaj od svoje plače, ako znaša \$2,500 na leto, po odbitkih \$175, bi plačal po novem \$500.

Daljšje poročilo o tem je priobčeno v tedenskem buletinu "In Fact", v katerem je govor kongresnika Patmana iz Texasa. On je v kongresu razkrinjal delo teh ljudi, ki trošijo v prizadevanjih za dosego svojega namena stotisočake.

V svojem govoru je Patman imenoval gotove ljudi, ki vodijo to propagando, in še posebno pa nekoga Franka Gannetta iz New Yorka ter bivšega kongresnika iz Indiane Samuela Pettengilla. Našel je še dolgo vrsto drugih, ki so v zvezi s to akcijo za znižanje davka bogatašem in jih označil za fašiste. Pravi, da če se tako določbo sprejme za zakon, pride v nevarnost ne samo starostno zavarovanje, ampak tudi penzija veteranov.

Nesreče so še vedno na dnevnem redu. Komaj so pokopali žrtve požara, ki se je zgodil v šotoru cirkusa v Hartfordu, Conn., se je dogodila strašna eksplozija v San Franciscu, v kateri je izgubilo življenje več sto mladih ljudi.

Tistih ubogih premogarjev v Ohio, ki so bili živi zakopani, pa se več ne omenja. Veliko več pa bodo govorili o premogarjih, kadar spet vprašajo za kakih 10c povišanja plače na dan.

Paradni marš nacijev

Nad 57,000 nemških vojakov, s tropo ujetih nacističnih generalov na čelu, je nedavno marširalo v Moskvi. Pa so nekateri trdili, da Nemci ne bodo v Moskvi nikoli paradirali. Tu je dokaz, da so se motili.

Seve, ta "paradni marš" ni bil tak, kakor si ga je ob pričetku invazije v Sovjetsko unijo zamislil Hitler. A bolje "nekaj kot nič". Moskvo so torej nacistični vojaki le videli od znotraj, čeprav ne kot zmagovalci. Ali to je šele uvod. Ze ta jim ni prijeto. Ali kakšen bo konec, to jih skrbi! Zopetni ponesrečeni atentat na Hitlerja to potrjuje.

Glas iz Mehike

Ravno danes sem prejel pismo od Jožeta Lista, ki je predsednik Jugoslavija Libre. Sporoča mi, da so zbrali že precej tisočakov za zdravila ter kirurrgične instrumente. Poleg tega imajo zbranega že okrog 14,000 pesov, ki se bodo tudi porabili v isti namen. Ob enem deluje pri mehiški vladi za nabavo ambulance, kajti ravno to naši partizani najbolj potrebujejo. Omenil mi je tudi, da bo napisal več članov v naše liste, da z njimi tukajšnje čitatelje seznanji z njihovim delom in pa s splošnimi razmerami v Mehiki. Poslal mi je tudi knjigo "El Mariscal Tito", katero je spisal hrvatski pisatelj Teodor Fodor, ki biva v Mexico Cityju. Te knjige, ki je nedavno izšla v založbi Nuevo Mondo, je

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Ako republikanci in demokratski res verjamejo v božje razsvetljenje, ker so v ta namen povabili na svoji konvenciji duhovniške predstavnike vseh raznih cerkva, da so molili zanje, čemu se ne drže pregovora, "pomagaj si sam (k razsvetljenju) in Bog ti bo pomagal!"

POVESTNI DEL

JUŠ KOZAK:

ŠENTPETER

(Nadaljevanje.)

"Roka nisem videl. Aleš je prej živino opravil, potem je zapregel voz, ker je Marija pozabila poslati meso v Štepanjo vas."

Ta fant skrbi za hišo. To ni v glavi, v srcu jo ima."

"Priden je, da bi mu kaj takega nikoli ne prisodil, le z Rokom se ne moreta."

Med tem je vstopila Marija. Čula je zadnje besede in vzdihnila. Molče je obstala pod jaslicami, kjer so sredi zelenega mahu stari, iz lesa rezljani pastirčki poklekli krog božjega hleva.

"Čudno, vsako leto jih rada gledam. Ze kot otrok sem jih postavljala. Stric Luka nam jih je s takim veseljem izrezljal."

"Pa je res. Otroško veselje prevzame človeka na ta večer. Kakor bi se še nam starim nekaj obetalo." Zeba se je zamislila.

"Odrešenik sveta se je rodil nocoj!" je šepetaje govorila Marija. Vsi so bili prevzeti, ženskam so oči blestele.

Molčanje je prekinil Svedrač: "Zakaj sta se danes sprla?"

"Ne vem. Saj poznate Roka. Še kot otroka ga ni mogel. Aleš dela lepo in mirno, ljudje se drenjajo okrog njega, Roka pa jezi. Če bi Aleša ne bilo, bi jih bilo že polovica odšla; njega se boje, ker je tako sirov z njimi."

Zeba je vzdihnila: "Če ni pri nas pekla, potem ga ni nikjer."

Rok je vstopil. Temni lasje so mu padali na čelo, iskrite so se črne oči, oblastno je hodil.

"He, Svedrač! Nocoj boš molil za vse, ki so odšli pod tvojo roko?"

Stari je zlovoljno ošinil razkoracnega Roka.

"Bog je milostljiv!" je siknil. Toda poznalo se mu je, da ga je vprašanje zbodlo.

Na dvorišču je zaropotal voz. "Kdo je prišel?" je vprašal Rok.

"Aleš! Na dva kraja smo pozabili poslati!"

"Kako da goni ponoči živino? Lahko bi bil peš opravil."

"Ne more. Kaj bo še na sveti večer okoli lazil?"

"Seveda, izgovori!" Vstal je in zaloputnil z vratu.

"Vidiš, že zopet! Še nocoj ne bo miru."

V kuhinji so vlivali svinec, smeh se je oglašal v hišo.

"Celo hlapi in dekle so lahko enkrat veseli, zame ni take ure," je zašepetala Marija.

Ko je odšel tudi Svedrač v kuhinjo, kjer je sedel poleg vedno zamišljenega Aleša, sta ostali sami molče.

Pričelo je vabiti.

"Mi gremo!" je dejala Marija.

"Jaz bom pa kar doma pokleknila!" Zeba je počasi zdrse-la v kotu pod jaslicami na kole-na in se zatopila.

Zvonovi so skrivnostno zape-li. Tih se je polnila cerkvena ladja. Farani so molče posedali po klopeh, mlajši so ostajali za-daj. Vse luči so gorele, a spre-

daj je vladala poltema, v kateri so se sklanjale človeške glave. Orgle so ubrale božično pesem, proti svodu so se dvignili oblaki kadila, zopet padali ter plaval nad klopmi.

Andrej je osivel. Zgubano obličje je gledalo na žensko stran, sklenjeni prsti so mu drhteli. Zagledal je Marijo, lahno sklo-njeno. Gosti lasje so ji padali na tilnik, njena polt je za spozna-nje uvela. "Zakaj je nisem vzel?" je pomislil grenko, "lepa je!" Se tisti hip pa se je zganil in nejevoljno stresel z glavo, kakor je imel navado, kadar je hotel zatreti spomine vesti. Prezirljivo je pogledal krog sebe in oči so poiskale ženo, sedečo pred Marijo. Sovražno jo je motril. Ta se ni sklanjala in ni klečala. Starost je še ni načela. Le pleča so se ji zalila, okošatila se je v bokih oči pa so še vedno živo vabile.

Andrej jo je prikrito opazo-val. Ona se ni zmenila. Pogledi so iskali. Trenutno so žarko za-blesteli. Objeli so Roka, stoje-čega v prvi vrsti med fanti. Nič več se ni ločila od njega, s tajno silo ga je hotela priklicati. Zre-la, nenasitna strast je prežala na straži.

Rok se je parkrat ozrl, napo-sled se je srečal z njenimi očmi. Sladko so se mu smehljale in vroče so želele. On je stisnil ust-nice ter jo prodiral. Srmežljivo je za hip pogledal v klop.

Andrej je vse videl. Zamajal je. "Sramota!" je siknil med zobmi.

Marija pa je ves čas zatoplje-no molila. Sklepala je od dela razkave dlani. Daleč so bili časi, ko ji je sedel tam na desni sivo-lasi Matija. Takrat sta z Azo dremali v klopi in Zeba ju je opominjala. Koliko upov in nad-se je skrivalo v tajinstvenem ve-selju svete noči. Danes pa je svet jasen pred njo. Ona ne pričakuje ničesar več. V molitev je vpletala edine prošnje.

"Ti, odrešenik, si oznanil lju-devom ljubezen. Bodi mi milostiv! Blagoslovi moje življenje, ne daj, da bi kdo trpel, če sem kaj pregrešila. Poplačaj tiste, ki so me ljubili in mi dobro storili. Nocojšnji večer te je rodila sre-čna mati. Dala je svetu tvojo do-broto. K tebi se zatekamo, ka-dar nas srce najbolj boli. Le eno te goreče prosim. Cesar jima jaz ne morem dati, ti jima podeli ti! Spravi v ljubezni Aleša in Roka, jaz bom srečna, če bom imela to moč, da jima bom na svetu olajšala življenje."

Tam zadaj pri kropilnem kam-nu pa je stal Aleš, kakor v prej-šnjih letih njegov oče Luka. On ni molil z besedami. V klopi na levi je klečala Liza. V polnočni svetlobi je bilo njeno obličje še prosnejše in resno so strmele oči proti oltarju. Vanjo se je po-topil Aleš in jo molil.

Svedrač je parkrat ujel nje-gove poglede ter se zvito na-smehnil.

"Mešana kri te bo zmešala, fant! Hudič in svetnica sta brat in sestra!"

Božična pesem je prekipela. Spremljale so jo orgle in vsa cerkev je pela:

Al' ste kaj slišali...
pastirčki vi...
Človeška srca so otrpnila.

V Alešu je vse zamrlo. Vroče je prosil Lizo za en sam pogled, toda ona ga ni čula.

Zunaj pred cerkvijo je stal, dokler ni šla mimo, skrivajoča obrazek v kožuho.

Svedrač se mu je približal. "Zebe jo, Aleš. V laški deželi je gorko."

Fant ga ni poslušal. V tem hi-pu je vedel, da bi dal življenje zanj.

Doma je Zeba vse pripravila. Zadišale so krvavice, na mizi so stale dobro zapečene potice. Slo-vesno so posedli.

Rok je vprašal: "Zakaj za štiri?"

"Kako si čuden? Za nas in za Aleša!"

"Ta pritepenec ne bo sedel no-coj z nami. K hlapcem sliši, tja mu postavi!"

"Rok! Nocoj je sveti večer! Miruj!" je prosila Marija.

Sin je vzbesnel: "Ne bo, pa ne bo Jaz sem gospodar!"

Marija se je zravnala: "Rok, tega nisem zaslužila. Povem pa ti, da bom jaz ukazovala, kje bo sedel. Dokler bom dihala. Jaz sem garala, za vse je dovolj na mizi."

"Če je tako, boste brez mene!"

"Aleš!" je poklicala. V srcu pa ji je bilo tako težko, da so ji solze zapirale glas: "Le sedi in jej!"

Molčali so. Marija je le poku-sila. "Zeba, daj družini vina. Naj posede. Jutri je praznik."

"Kaj ne boš več?"

"Ne!" Zalostno se je Aleš ozrl za njo, ko je zapuščala sobo.

"Ta fant bo njena smrt!" je zagodrnjala Zeba. Pospravila je. Aleš je ostal sam. Nocoj ga ni peklo Rokovo sovraštvo, pred njim je klečala ona. Kamor je pogledal, povsod jo je videl.

Andreja je žgala ljubosum-nost. Na sveti dan po maši se je hotela žena odpraviti v mesto. Ustavil jo je.

"Sedi!"

"No?"

"Ti, kam si gledala včeraj pri polnočnici?"

"Kam? V oltar!" se mu je ro-gala.

Andrej je zaškripal z zobmi: "Ana, ne noruj se, ti pravim."

"Seveda, v oltar, v levega svetnika sem se zagledala."

Nekaj trenutkov je hodil po sobi in ni vedel, kaj bi storil.

"Zakaj si prodala senožet na Barju? Kako si se drznila?"

"Moja je!"

"Tvooja? Tega nisem nikoli rekel, čeprav sem podpisal!"

Siroko se je zasmejala: "Dru-gič ne uganjaj takšnih neumno-sti!"

Mrena mu je zastrla oči. Pla-nil je k njej in jo bil.

Iz sobe se je razlegalo: "Ubil me bo, ubil. Norec!"

Par gostov je sedelo v sosedni izbi. Hitro so priskočili in zgra-bili besnečega Andreja. Ona pa je ležala pri peči ter si pokriva-la obraz z dlanimi. Obleka na prsij je bila raztrgana. Srdito je sople.

"Vraga, Andrej, kaj pa poč-neš?" so ga mirili gostje.

(Dalje prihodnjik.)

FRANCOSKI PATRIOTI postopajo zelo nevljudno ne le z možmi, ki so se pajdajšili z Nemci, ampak tudi z dekleti, če so se spozabile in ljubimkale z Nemci. Na vrhni sliki je 23-letno francosko deklo, ki so jo patrioti po odhodu Nemcev izvikli iz hiše in jo za kazen ostrigli. Proces striženja in žalost dekleta predstavljata spodnji dve sliki.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše CHARLES POGORELEC

Zadnjič sem omenil, da bom poročal nekoliko o naši kampanji glede fonda 200-terih, ki bi prispevali vsak \$5 ali več. s katerim bi se preprečilo, da list spet ne zaide v dolgove in pa za njegovo razširjenje.

Prvi, ki se je odzval, je bil naš borec za ideje, ki jih zastopa list, Math Petrovich, Cleveland, O. Poslal je \$5.

Njemu je sledil John Kosin, Girard, O. Poslal je \$10 in zraven tudi dve naročnini.

Martin Judnich, Waukegan, Ill., je tudi poslal svoj petak in še dve naročnini povrhu.

Potem prideta na vrsto John Zornik in Jože Topoljak iz Detroita, vsak po \$5 in pa Peter Benedict iz predmestja Berkley. Poslal je \$10.

V Chicagu so prispevali v ta fond Frank Luzzi (izročil Anton Andres), Ciril Pichman (izročil Frank Zaitz in Frank Omahen (izročila Mrs. Grosser). Poleg tega so še pridobili: Frank Zaitz dve naročnini, Joseph Oblak 4, Chas. Pogorelec 4 in Luka Gros- ser 2.

Frank Klun, Chisholm, Minn., piše: "Pridružujem se k dvesto-terim z vsoto \$5. Vsak po pet, pa bo \$1,000 za Proletarca.

Clarendon Hills, Ill. Josko Oven, ne samo, da apelira za ta fond, pač pa tudi sam prispeva. Poslal je \$10 in zraven tudi dve novi naročnini.

"Big Tone" Tomšič, Oakland, Calif., pravi, da je 100% za Ovno-vo idejo in upa, da se skoro uresniči. Poslal je \$5.

Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo., je poslal 6 obnovnih naročnin in v kratkem se nadeja, da jih pošlje še več. Morda se znajde tudi kaka nova med njimi.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., nam je pisal, naj mu kma-lu pošljemo potrebne listine za nabiranje glasov za naš bodoči koledar, da bo imel več časa za to delo. (So bile razposlane isti dan.) Poslal je tudi 9 obnovnih naročnin.

Frank Cvetan, Johnstown, Pa., je poslal 4 obnovne naroč-nine.

Listine za zbiranje glasov za Ameriški družinski koledar 1945 so bile zadnji teden razpo-slane vsem zastopnikom, ki obi-

čajno nabirajo oglase za kole-dar. Ako pa je kje še kateri, ki bi rad sodeloval pri tem, naj sporoči upravništvu, ki mu bo drage volje poslalo vse potrebne informacije.

Anna Zaic, Cleveland, O., je poslal \$15 za fond 200-terih, ki so jih prispevala Krozček št. 1 Progresivnih Slovencev (\$10) in žensko društvo "Svoboda" 748 SNPJ (\$5). Sama in soproj John pa sta prispevala vsak \$2 v ti-skovni sklad Proletarca, Ludvik Medvešek pa \$1. Podvzetju za sklad 200-terih želi popoln uspeh, istotako tiskovnemu skla-du. Za oboje bo še poskušala kaj nabirati, kajti, če nam je Prole-tar bil kdaj potreben, nam je prav gotovo sedaj v teh resnih časih, zaključuje svoje pismo.

Hvala ti Anna, kakor tudi ostali-mlim prispevateljem. Anton Jan-kovich je poslal 8 obnovnih na-ročnin. Pripravil se je oditi ma-lo na agitacijo v nekatere nase-lbine držav New York, Pennsyl-vania in Ohio in upa na dober uspeh.

K. Erznožnik, Red Lodge, Mont., je poslal dve naročnini in 50c tiskovnemu skladu.

Anton Zugel, Butte, Mont., je poslal dve novi naročnini. Pravi, da se bo v kratkem zglsil z več novimi naročninami. Ome-nja težkoče, ki jih naleti na agi-taciji, kar rad verjamem, ker te poznam iz lastnihkušenj. Samo poguma ne zgubiti, Tone, pa bo šla stvar naprej.

V sedanji agitaciji za zbira-nje prispevkov v tiskovni sklad ne smemo prezreti, kako potre-bno je ob enem izbrabiti vsako priložnost za pridobivanje no-vih naročnikov in ob enem skr-beti, da stari naročnino redno obnavljajo.

Lani in letos smo v tem oziru v kampanji za razširjenje lista prilično dosegli, kot je bilo že poročano, a z delom na tem po-lju je potrebno nadaljevati, ako hočemo, da bo številno naročni-kov stalno naraščalo.

V slučaju, da je vaš naslov ali ime na Proletarcu napačen, ali če se je primerila kaka druga pomota, sporočite nam. To lahko storite na dopisnici.

TISOČ DOLARJEV ZA REVEŽE

Piše JANKO N. ROGELJ

Blagajnik slovenske sekcije jugoslovanskega pomožnega od-bora mi je poslal račun za me-sec junij 1944. Denar so poslali sledeči:

Joseph Okorn, blagajnik lo-kalnega odbora št. 2, Cleveland, O., \$1500; Jacob Brljavec, bla-gajnik št. 32, So. Chicago, Ill., \$25; Mary Tomec, (Glas Naro-da), \$3; Frank Mozja, Smith-field, Pa., \$1; Albert Kahlen-ber, Los Angeles, Calif., \$5; An-ton Cedilnik, blagajnik lokalne-ga odbora št. 34, Detroit, Mich., \$70; Anton Zornik, Herminie, Pa., \$10; Andrej Tomazich, Chi-cago, Ill., \$2; Joseph Sašek, bla-gajnik lokalnega odbora št. 28, East Helena, Mont., \$54.50; Mike Kusel, Chicago, Ill., \$5; Louis Champa, blagajnik lokalnega odbora št. 6, Ely, Minn., \$200; obresti na Reliance Federal ban-ki \$42.25; in narasle obresti od vojnih bondov \$199.71.

Skupni dohodki za mesec ju-nij \$2,037.96.

Vblagajni JPO-SS je sedaj \$74,691.27.

Tisoč dolarjev za reveže, je današnji naslov. Zakaj? Vzrok imam za ta napis. Da, tisoč do-larjev je dal ameriški Slovenec za našo pomožno akcijo. Isti Slovenec je prispeval za Ruski pomožni odbor in ruski reči križ kar dva tisoč dolarjev. To še ni vse. Ameriškemu redecemu križu je poslal \$1.500. To je kar \$4,500 v dobre namene.

In kdo je ta ameriški Slove-nec? Odvisen od slovenskih od-jemalcev? Je-li zaslužil denar pri Slovenceh? So mu Slovenci pomagali do denarja? Ne eno — ne drugo. Mož si je sam pridobil to srečo in premoženje, ne da bi mu ameriški Slovenci pomagali. Toda ostal je zvest sin svojega naroda, zvest narodu tudi ta-krat, ko narod trpi in potrebuje nujne podpore.

V Clevelandu in po drugih mestih imamo Slovence, ki bi tudi lahko dali. Toda niso se odzvali. Svojega naroda ne po-znajo več, ker imajo dolarje pod palcem. Danes so tovarnarji, obrtniki, profesionalci, uradni-ki itd., toda so še poamerikanizirali", kadar je potreba kaj da-ti za svoje trpeče brate in sestre onkraj morja. In vsi ti živijo od naših ameriških Slovencev, jem-ljejo slovenski denar, toda us-miljenih src nimajo, da bi dali.

Vse drugačno mnenje ima Mr. Peter Lustrik, ki je po dvakrat dal \$500 za našo pomožno ak-cijo. To je tisti mož, ki je ostal zvest svojemu narodu, in kate-rega ime ne bo pozabljeno v slo-venski zgodovini onkraj morja.

Prav tako je naklonjena naši pomožni akciji Mrs. Lustrik, ki se v vseh ozirih strinja s svojim možem. Hvala ji za njeno na-klonjenost.

Zakaj spimo? Zakaj ni v nas več zanimanja? Domovina bo rešena, kaj ji bomo dali? Ali se še bojite, kdo bo dobil nabrani denar? Kar ga je JPO-SS do se-daj nabrala, ga še nikdo ni dobil in nikdo zapravljal. Kaj so delali drugi, to nam ni nič mar. Goto-vo je, da našega denarja ne bo dobil Hitler in ne Mussolini. Te-ga se je dobro zavedal glavni odbor JPO-SS, zato ni hotel ni-kdar dati nobenega denarja.

Poročila, katera prihajajo iz domovine, niso vesela. Resnica prihaja na dan, kaj se je zgo-dilo v domovini. Se več poročil pride; kmalu bomo vedeli, kaj se je faktično zgodilo v domo-vini v zadnjih treh letih.

Eno vemo že zdaj: Domovina je izčrpana do golega. Borec za svobodo so največje trpeli. Izda-jice so živele s pomočjo italijan-ske in nemške zaščite.

Vemo tudi, da ni več daleč čas, ko bo Slovenija rešena. Za tisti čas smo zbirali naš pomož-ni sklad. Koliko imamo v tem skladu? Ali bo to dovolj? Nika-kor ne! Zakaj ni več dolarjev v te mskladu? Kdo je kriv? So-dite sami, a narod v domovini bo sodil sam, ko bo izvedel me-rnico, kaj se je godilo med ame-riškimi Slovenci, ko so oni krva-veli na rodni zemlji.

Se je čas. Če se niste dali, storite to takoj. Podružnice, oži-vite! Društva desetih ameriških bratskih in podpornih jedrot in zvez, darujte svoje prispevke. Idite od hiše do hiše, prosite, na-birajte in sami darujte.

Mr. Peter Lustrik in njegova žena sta že dala svoj delež, tako so mnogi drugi pomagali. Ali si ti, ki čitaš ta članek, že dal svoj delež Stori to takoj. Ne odlašaj. Čas je tu.

Daj, brat, daj; pomagaj, se-stra! Kri ni voda! Bolni, lačni in raztrgani ne morejo čakati.

MOŠKVA DOLOČILA POLJSKI SVOJE SORTE REŽIM

(Nadaljevanje s 1. strani.)

določa, da bo vsa zemlja, ki so jo vzeli Nemci, in pa izdajalci, zaplenjena brez odškodnine in potem razdeljena med nepo-sedujoče kmete. Ker so skoro vsi poljski plemeniti v tej vojni že zaradi svojih zemljiških inter-esov sodelovali z Nemci, je na-ravno, da bodo na podlagi tega proglasa ob svoja bogastva in z njimi vred cerkev, ki so na Polj-skem poleg aristokratov največ-ja posestnika zemlje.

Proglas določa, da kdor ima več kot 125 akrov zemlje, mu bo ostalo vzeto in plačano, če je "patriot". Ako pa se je družil z okupatorji (Nemci), mu bo za-plenjeno vse in ne dobi nikakr-šne odškodnine.

Proglas obeta delavcem zvi-šanje mezd na višino, ki jim bo omogočila človeško živeti.

Kar se tiče beguncev, obljub-lja proglas svoboden povratek vsem, razen onim, ki so se iz-kazali za "izdajalce". Po tolma-čenju sedanjega osvobodilnega odbora pa se smatra za izdajal-ce tudi večino "zamejcev" v lon-donski poljski vladi, čeprav jo Anglija in Amerika podpirati. V Washingtonu sicer še upajo, da pride do sporazuma, posebno kar se katoliške cerkve na Polj-skem tiče. Vsi dosedanji znaki pa dokazujejo, da si Rusija gra-di na Poljskem sebi ne samo pri-jateljjski, ampak povsem zavez-niški režim. Namreč tako vlado, ki bo Poljsko pripravljena pri-družiti Sovjetski uniji.

Kako je z vašim znanecem, sose-dom, prijateljem? Ste mu kdaj pri-poročili, da naj si naroči Proletar-ca? Poskusite, morda ga pridobite!

Najboljši pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine je DR. KERNOVO

"ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO"

"English-Slovene Reader"

Cena \$2.00 s poštnino vred

Naročila prejema PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave., CHICAGO 23, ILL.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE .. CHICAGO, 23, ILLINOIS

Nezanjanje je delavec najhujši sovražnik.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

"We Want Wallace!" je vzklikala "galerija" v Chicago Stadiumu, kjer se je vršila konvencija demokratske stranke, skoro dva dni. V odgovor na svojo zahtevo je dobila H. S. Trumana, hočeš nočeš.

Richard Frankenstein iz Michiganu, ki je na konvenciji v govoru za ponovno nominiranje Wallacea dejal, da zastopa večino delegacije demokratske stranke iz države avne industrije, je vpraševal: "Ali mislite, da nam bodo narekovali bossi demokratskih mašin iz vlemest, kdo naj bo naš kandidat za podpredsednika Zed. držav?" V odgovor je zavpila galerija z odločnim "ne". Vpraševal je dalje, če kdo misli, da bo na tej konvenciji odločeval "boss" Kelly (čikaški župan), ali boss Hague, boss demokratske stranke v New Jerseyju, ali demokratska mašina, znana pod oznako Tammany Hall v New Yorku, ali drugi bossi političnih, "graf-tarskih" mašin demokratske stranke, in galerija je vztrajno odgovarjala z "No! No! No!" In ob enem ponavljala, "We Want Wallace!"

Gornji prizor se je dogodil okrog 3. ure pop. dne 21. julija. Okrog 6. zvečer so bile volitve za nominiranje podpredsedniškega kandidata končane. Vršila sta se dva glasovanja. Uradni končni izid se je glasil, da je dobil Henry A. Wallace samo 66 glasov, senator Harry S. Truman pa 1.074.

Henry A. Wallace je bil "zadnji mohikanec" v Rooseveltovi uradni družini zavrženega new deala. To se pravi, Wallace je še zmerom oglašal new deal, četudi ga je Roosevelt že davno uradno zavrgel in dejal, da on ni več "dr. New Deal", pač pa "dr. Win the War". Wallace ni verjel in tako je na konvenciji svoje stranke v četrtek 20. julija napravil sijajen, ognjevit govor za "new deal" v obrambo in rešitev njegovega "navadnega človeka". Galerija mu je prirejela ovacije kot je bilo še malo takih. Ena je trajala 15 minut. "Bossi" političnih mašin demokratske stranke so se muzali in zadnji petek so Wallaceju in njegovim liberalcem in Hillmanovemu političnemu odboru CIO pokazali, da če oni Wallaceja za podpredsednika nočejo, ne bo nominiran. Tako je šel poslednji "new-dealovec" z vodstva demokratske stranke. Pravi, da ni razočaran, ampak da je kar vesel, in da bo podpiral v kampanji "željo večine" z vsemi močmi. To so stare politične fraze.

Predsednik Roosevelt je na tej konvenciji igral dokaj čudno, toda razumljivo vlogo. Od kar smo v vojni, se le zanjo zanima, kar je potrebno, če hoče-

mo zmagati v nji. Ni pa potrebno, da bi zavrgel "new deal", to je socialne probleme. Sicer se poudarja, da je za zaposlenost vsakega za delo sposobnega človeka, in zagotavlja tudi vse druge tako lepo zveneče stvari, toda na tem zelo važnem zborovanju pa je pomagal skupini, kakršni so ljudje ala Wallace trn v peti.

Dve pismi je poslal Roosevelt z ozirom na vprašanje, koga želi za podpredsedniškega kandidata. V prvem je rekel, da če bi bil on delegat, bi glasoval za svojega prijatelja Wallacea, toda konvencija naj sama odloči, koga hoče. V drugem pismu, ki ga je mašina vrgla v javnost in pred oči delegacije šele zadnji moment, pravi, da senator Truman bi bil zelo dober za podpredsedniško mesto in če bo nominiran, z njim (novembra) ne bomo izgubili glasov. Wallace, ki je bil na konvenciji Rooseveltu ves čas zvest, je ob objavljenju predsednikovega pisma za Trumana vedel, pri čem je. Ko je šel Wallace s svojo ženo zvečer 21. julija k počitku, se je lahko domislil pregovora, da "nehvaležnost je plačilo sveta". Sicer pa ga tolažijo, da mu bo Roosevelt dal dobro službo takoj po novem letu. Namreč če bo novembra znova izvoljen.

Sidney Hilman je šel z valom demokratske stranke, to je, z vetrom njenih bossov. Prej je vztrajno zatrdjeval, da le Wallace je sprejemljiv za delavstvo. Enako Browder in drugi politiki te vrste, ki obračajo klobuk kamor piha sapa. In tako je Truman postal v dveh urah sprejemljiv tudi za tiste, ki so potrošili milijon delavskega denarja za obvarovanje saj tega zadnjega "newdealovca" na visokem mestu — Henryja Wallacea.

Senator Truman je postal znan vsled načeljevanja tisti kongresni komisiji, ki preiskuje goljufije korporacij, ki žanjejo v obliki vladnih naročil milijarde iz zvezne blagajne. Odkriva lumparije, kadar vpijejo le preveč na glas, in hvalijo ga, da je prihranil vladi s svojim vestnim preiskovanjem že kako milijardo dolarjev. Par nižjih uradnikov tistih kompanij, ki so našo, sovjetsko in druge zavezniške armade zalagale s pokvarjenim, goljufivim materialom, je bilo celo obsojenih v zapor po nekaj tednih, toda v ječo jim ni bilo treba iti. So le na preizkušnji. In ker je Truman "toliko dosegel", je sedaj sprejemljiv tudi za politični odbor CIO, za Browderjev Daily Worker in za njegove komuniste. "Kaj pa moremo? Saj smo delali za Wallacea, ali ne? Nu, on je izgubil, nominiran je bil drugi in ker smo za

enčnost, smo tudi mi za drugega. So what!

Stara komedija dveh kapitalističnih strank, ki sta v bistvu eno. Sedaj sta obe liberalni, obe prisegata prijateljstvo delavcem, farfarjem in malim "biznismanom". Tako bo do volilnega dne v novembru. Potem pa bosta morala CIO in AFL spet moledovati pri teh svojih prijateljih za vsako drobtino, ki jo bo bogatin pripravljen pobrisati z mize.

Kaj je Wallace storil, da mu je ob zaključku konvencije svoje stranke ostalo samo še 66 glasov? Pregrešil se je, ker noče odnehati v propagiranju liberalizma; ker je za odpravo volilnega davka na jugu, za enakopravnost državljanov brez razlike na polt ali vero, proti imperializmu in za druge take stvari, ki so zoprne vladajočim.

Dr. F. J. Kern je v svojem potopisu v "G. N." posvetil nekoliko tudi za kulise, kjer šepeta in spletari skupina, katera se v javnosti naziva za "zvezo slovenskih župnij". Dr. Kern ugotavlja, kolikšen pritisk je bil na Josipa Zalarja, da je izstopil iz Sansovega odbora. Morda bo Zalar pod vplivom istega pritiska Kernovo odkritje zanikal, a resnice s tem ne bi mogel utajiti. (Del Kernovega spisa, ki se tiče Sansa in Zalarjeve resignacije, je ponatisnjen v tej številki Proletarca.)

Louis Adamič je v svoji knjigi "Two Way Passage" propagiral povratek otrok priseljencev v rojstne kraje svojih staršev, da tam vrnejo, kar so starši tej deželi prispevali. V tej vojni se je dogodilo precej tega izmenjanja. V Italiji upravljajo mnoge kraje sinovi italijanskih priseljencev, ki imajo nalogo uvesti v domovino svojih prednikov — to je, v pokojni Mussolinijev imperij "ameriški način življenja". Pa jim gre jako težko. Kajti če bi bila Italija Amerika, bi ameriški Italijani ne prišli v Ameriko.

"Two Way Passage" je zelo posrečeno izvršila Miss Therese Kerže iz New Yorka. Ona je učiteljica v taborišču jugoslovanskih beguncev v Egiptu. Okrog 17.000 jih je v ondotnem taboru. Miss Kerže, izučena bolničarka, jih uči v bolniški postrežbi. Njena mati, ki jo osebno pozna mnogo ameriških Slovencev, je bila učiteljica in je to nalogo vršila tudi med svojimi otroci. Kdor je prišel h Keržetovi, kjerkoli so že živeli, so ga otroci lepo po slovensko pozdravili. Učil se so doma in v šolah. In nekaj od tega ima jugoslovanski (morda po večini slovenski) tabor v Egiptu. Angleški in ameriški zdravniki ter novinarji so jo zelo pohvalili ne samo zaradi njenih velikih sposobnosti v svoji stroki, ampak ker zna tudi jezik "teh ljudi".

Albina Novak, ki urejuje glasilo Slovenske ženske zveze Zarje, se je s svojočasno opogumila prijeti urednika Ameriške domovine v njegovem listu na zelo zvit način. Pisala je, kako zelo Slovenci v Clevelandu pogrešajo pokojnega Louisa Pirca. Češ, da le on je znal narodovo ladjo v metropoli pravilno krmariti, da je bil v prejšnji vojni sijajen voditelj in take stvari, sedaj pa, ko pokojnika ni več, je vse nekam prazno na stolu, kjer je včasih sedel Louis Pirc. Naravno, to je bila pisca na Jamesa Debeveca. Novakovi je dopis priobčil, a pozabil ga ji ni. Češ, prav točno tako, kakor Pirc, sedaj jaz krmarim to narodovo ladjo. Albina je menda sedaj že spoznala, da je James v pravem. Pa se bo že kako spokorila za svojo zmoto. Težje pa bo, ako ji James ne bo hotel odpustiti.

Nemški firer je imel vedno, v katerih se je radoval gospodstva nad Evropo in nad svetom. Kamor je udaril, se je razsulo. A sedaj ni več tako. Povsod, kamor gre, mu strežejo po življenju. Nesreča je, da mu hočejo upihnuti luč življenja militarnistični tekmeči. Ampak ker imajo samo oni dostop do streliv, do orožja in do Hitlerja, pač ne more biti drugače. Proletarci so lahko še tako zoper Hitlerja, a v moderni, policijsko urejeni družbi se ne morejo ganiti drugače kakor po ukazih. Le višji se lahko upro, čeprav s slabimi na-

SLIKA Z BOJISCA V FRANCIJI: Mati ždi pri otroku, ki je bil ranjen v nemškem bombardiranju. Obvezujejo ga ameriški medicineri.

meni. Ampak že to, da v Nemčiji ure celo med višjimi, je znamenje, da tretji rajh ne bo živel tisoč let, kot je Hitler tako bahavo prerokoval.

Radio Berlin je nedavno poročal, da bo Roosevelt obiskal evropske fronte in ob tej priliki bo posetil tudi papeža, da s tem dobi simpatije ameriških katoliških volilcev za svojo ponovno izvolitev. Tudi če si je berlinski radio to izmislil, je napravil kampanji demokratske stranke precejšnjo uslugo.

Ali je Tito priznal novo jugoslovansko vlado? Kaj posebno uradnega o tem še ni bilo, v zvezi s pozdravom, ki so jih bili na uspehu v delu za edinstvo deležni Subašič, Tito in Peter. A ameriška

časniška agencija Associated Press poroča iz Rima v depeši z dne 16. julija, da se Tito ne smatra zastopanim v novi Subašičevi vladi v Londonu. Poročilo dodaja, da je to izjavil v Titovem imenu ameriški časnikar, Srb po rodu. Stojan Pribičević. Tito je baje dejal, da predno bi kaka vlada mogla reči, da je jugoslovansko ljudstvo zares zastopano v nji, bi ga morala o tem uveriti, kajti doslej je imelo še z vsemi zamejnimi (jugoslovanskimi) vladami le žalostne skušnje. A na drugi strani menijo, da bo Subašič koncem konca iz starih razprtij v novo jugoslovansko slovo dobro izvozil. Sicer pa živi sedaj ves svet največ na upih.

da je kateri izmed SANSovih članov dozdaj delal za narod radi častihlepa ali osebnih koristi. Saj smo prezaposleni vsak s svojim delom, da bi imeli čas za bahanje. Celo predsednik in tajnik sta delala navzlic mojemu protestu brezplačno.

Pri tej kakor pri drugih Sansovih sejah je iz vseh navzočih odsevala velika resnost, da je človek lahko občutil kako se vsi zavedajo velike odgovornosti pri delu za pravo svobodo slovenskega naroda in za njegovo srečnejšo bodočnost. O podrobnostih in zaključkih se boste brali v zapisniku in v listih. Hudo nas je vse dirnila resignacija blagajnika Joseph Zalarja iz Jolieta. Bil je prav marljiv in delaven član SANSa ter je bil pri vseh odborovih članih visoko cenjen. Kot blagajnik je bil vreden, udeležil se je vseh sej ter je s svojim vplivom kot glavni tajnik KSKJ mnogo pripomogel k ugledu SANSa. Pritisk močne in vplivne manjšine med slovensko duhovščino je bil za moža brzokone premočan, da bi se naprej vztrajal pri delu, v katerega brzokone še vedno verjame. V veliki zadregi je bil zlasti zdaj, ko se njegova Jednota pripravljala na petdesetletni jubilej. Čičaški škof je menda že poprej odpovedal svoje prisostvovanje, prav tako bi brzokone kanonik Oman od fare sv. Lovrenca v Clevelandu in ž njim nekateri drugi duhovniki bojkotirali to praznovanje. Tako je Zalar omagal. Dajmo mu priznanje za vse dosedanje delo. Prepričan sem, da bo nekatere naše duhovne gospode nekoč sram (z izjemo nekaterih posameznikov, ki ne poznajo v tem oziru sramu), da so kot Slovenci in Slovani nasedli pretkanim podtalnim irskim, nemškim in italijanskim političnim zvijačam in mahinacijam svojih cerkvenih predstojnikov. To je pač znak stare slovenske hlapčevske tradicije. Pozabljajo na neustrašeno in pogumno delo sv. Cirila in Metoda v prid slovenskih narodov."

Ameriška pomoč Aziji
Ameriške lend-lease datjave Kitajski, Indiji in zavezniški armadi v Burmi so meseca aprila znašale v vrednosti \$1.400.000.000.

Dr. Kern o SANSU in Zalarjevi resignaciji

Dr. F. J. Kern piše v Glasu Naroda o svojih vtisih s petdnevnih počitnic, ki jih je porabil za potovanje v razne kraje, in na sejo Sansa 1. julija.

O Sansu, o Josipu Zalarju in njegovi resignaciji piše v G. N. z dne 18. julija med drugim sledeče:

"V Chicago sva prišla s soprogo z eno uro zamude. Po kratkem zajutru sem vstopil na Elevated in se odpeljal proti Lawndale Avenue na zapadni strani Chicaga. Iz postaje sem moral hoditi peš kakih pet blokov proti poslopju SNPJ na 27. Ko hitro korakam po pločniku, vidim na eni hiši napis: Slovenski delavski center, tam je upravnništvo in uredništvo Proletarca. Stari znanec Charles Pogorelec me je s svojim vedno dobrohotnim nasmeškom prijazno sprejel in mi razkazal Proletarčeve prostore. Pritožil se je, da mu se zmerom hitreje krči število slovenskih knjig, katere ima Proletarac na prodaj v svoji knjigarni. Naročil mi je, da naj mu pošljem par ducatov izvodov druge izdaje Angleško-slovenskega besednjaka, kakor hitro bo dodelan. (Knjigovez mi obljublja, da bo vezavo končal v par tednih.)

SANSova seja se je pričela uro poprej, preden sem došel v zborovalno sobo, zato sem zamudil poročilo predsednika Kristana. Navzoči smo bili vsi odborniki: Kristan, Mrs. Prislant, Rogelj, Kuhel, Zalar, Cankar, Zaitz, Jurjevec, Mrs. Zupančič. Kar vesel sem bil jih zopet videti. Pri vseh dosedanjih zborovanjih, od januarja 1943 do zdaj, smo se dobro razumeli in se medsebojno pogovarjali kot pravi ameriški gentlemen in v pravem demokratskem duhu. Kaka razlika med odborniki in med člani Ameriškega jugoslovanskega sveta v Washingtonu v prvi svetovni vojni v letih 1916 in 1917, ko sem tam zastopal ameriške Slovence. Pri Sansovih članih nisem zapazil nikake nepotrebne arogance, nadutosti, "frakarskega" obnašanja, navidez-učenjaštva in pretirane modrosti, kar me je vse napotilo leta 1918, da sem izstopil iz sveta ali veča, ker se mi je vse skupaj zdelo preveč tmetničevsko in pretirano ter neodkritično. Nikdo ne more upravičeno reči,

Najbolj znana agencija iz zadnje depresije preminula v pozabljenju

WPA je po začetnicah ena izmed najbolj znanih vladnih agencij, kar jih je bilo ustanovljenih in razglašanih v depresiji. Pomenila je delo za ljudi, ki so bili brez sredstev in brez službe. In izmed vseh je bila v kapitalističnem časopisju najbolj napadana, češ, da daje potuho lenobi na račun davkoplačevalcev. Kadar je kartonist v kapitalističnem listu hotel predstaviti delavca pri WPA, ga je naslikal dremajočega, naslonjenega na lopato.

Dne 30. junija letos je zakon, ki je določil ustanovitev WPA in njene funkcije, potekel. V praksi je prišel ob veljavo čim se je industrija preuredila v oboroževalni pogon.

WPA je bila muka za delavce, kajti čeprav so morali delati za tisti denar, so bili vendar zaničevani in nanje se je gledalo, kot da dobivajo tistih 50 ali 90 dolarjev na mesec kot miloščino, ne kot plačilo za izvršeno delo.

Socialisti so javna dela od nekdaj propagirali in predlagali, toda ne kot miloščino, temveč kot potrebno funkcijo v socialni uredbi. Kapitalizem pa je proti javnim delom, zato jih če le mogoče spremeni v nekako "ubožnico", da delavcem v nji da pečat "lenobe", ali "nesposobno-

sti", ali pa jih kratkoma razglasi za zapravljivce, ki žro denar iz državne blagajne.

WPA je torej stvar pozabljenosti in neljubih spominov. Ampak vzlic vsemu bodo omenjene tri črke pričale na neštetih zgradbah, mostovih, cestah, parkih itd., da je bil denar, ki so ga delavci pri WPA prejeli, silno koristno investiran in prinaša bogate obresti.

Vsega skupaj se je pri WPA potrošilo deset in pol milijarde dolarjev, ali toliko, kot nas stane sedanja vojna na vsakih 40 dni.

Pri WPA je bilo zaposlenih osem in pol milijona delavcev. Zanje je bilo škoda denarja, čeprav so gradili. A prišla bo doba, ki bo smatrala današnji sistem za enega najbolj nesmiselnih, kar jih je bilo še kdaj v zgodovini, kajti iznajdbe se uporabljajo za uničevanje, namesto za ustvarjanje blagostanja.

V tej družbi se vladajočim zdi škoda denarja kot je bil trošen pri WPA, čeprav se ga je porabljalo v korist vsem ljudem, a ob enem podpiramo sistem, v katerem se v 40 dneh potroši več za uničevanje človeških življenj, kot pa smo potrošili skozi vsa leta krize, da bi delavci in njihove družine oteli pred umiranjem vsled lakote.

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Chicago, Ill. — V Centru se je oglasilo v minulih par tednih veliko rojakov. Zelo nas je razveselil obisk Mrs. Pauline Podboy iz Parkhilla, Pa. Z njo je bil sin Donald Paul Podboy in pa sorodnica Mary Putz iz Chicaga. Podbojevi imajo dva sina v armadi. Eden je v mornarici, nastanjen v vežbališču Great Lakes pri Chicagu. Podbojeva hči pa je bolničarka nekje na Pacifiku.

Iz Lamsule, Florida, nas je obiskala Julia Pieterski.

Nedavno se je oglasil v našem uradu dr. F. J. Kern iz Clevelanda, ki je bil na poti na Sansovo sejo.

Iz Herminie, Pa., sta bila tu William E. Krantz in Frank Gradisek, iz West Allisa, Wis., pa Frank Gerzetic.

Minuli teden se je oglasil Emil Hrast, ki je uposlen v Washingtonu, D. C. Prišel je obiskati svojega brata Toneta, ki se je vrnil na kratek dopust z evropskih, oziroma afriških vojnih con. Ob sa se v Centru rada oglašita. Toni pričakuje, da odpotuje čez nekaj časa nazaj, oziroma je morda že odpotoval. Z njima je bil tu August Kramar, bivši knjigovodja v gl. uradu SNPJ, ki sedaj služi v armadi.

Nedavno je Frank Groser sporočil iz New Yorka, da bo njegovo naslednje pismo že z "one strani".

Frank Sodnik, bivši tajnik SDC, ki služi v mornarici, pozdravlja vse svoje prijatelje in znance.

Ako bi delavci s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajalno časopisje, bi bilo kapitalizma kmalu konec.

Dvoje mnenj o ameriškem zdravstvu

Skupina vojaških zdravnikov je pred merodajnim kongresnim odborom poročala, da zdravstvo v Zed. država ni tako vzorno, kot se ga poudarja, da je. Nad štiri milijone vpolkancev v armadno službo, v starosti od 18. do 37. leta, je bilo odklonjenih vsled telesnih in duševnih bolezni. Isto poročilo ugotavlja, da je največji odstotek telesno ali pa duševno bolnih med onimi plastmi ameriškega prebivalstva, ki živi v najbednejših razmerah. Manjka mu dohodkov, in s tem zadostne hrane, zdravil in zdravniške nege.

Nadškof Spellman spet na potovanjih

Newyorški nadškof Francis J. Spellman, ki je bil pred padcem Mussolinija v Rimu in Madridu in neuradno deloval za umik Italije iz vojne, je bil 22. julija sprejet pri papežu, da mu neuradno poroča o svojih "neuradnih" diplomatskih misijah. Mnenje, da sta se posvetovala veliko o Rusiji, ki bo po tej vojni dobila milijone katoličanov v svoje meje.

Unija tiskarjev se vrne v A. F. of L.

Tiskarska unija (International Typographical Union) se formalno združi z AFL meseca avgusta. Iz nje je izstopila v času ustanovitve CIO, ker ni hotela plačevati izredne doklade, ki ji je bila od eksekutive AFL nalozena za pobljanje industrialnega unionizma, oziroma CIO. Unija tiskarjev ima nad 64.000 članov.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združeno državo (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

TeL. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Proglas o priključitvi slovenskega Primorja združeni Sloveniji

MANIFEST NARODNEGA OSVOBODILNEGA ODBORA O BORBI NAŠEGA NARODA NA PRIMORSKEM IN DRUGJE ZA SVOJE PRAVICE

Iz urada Združenega Odbora Južnoslovenskih Amerikancev (ZOJSA) v New Yorku je bil našemu tisku dne 10. julija to leto razposlan ponatis manifesta, z naslovom "Naša narodna osvobodilna borba in slovensko Primorje", ki se peča z razmerami v predvojni Jugoslaviji, o neprestani borbi Slovencev pod Italijo za osvoboditve, in kakšne težave so imeli posebno v poslednjih letih pred to vojno primorski Slovenci tudi v Jugoslaviji.

Vlada v Beogradu jim vsled spoprijaznjenja z Mussolinijem ni šla več na roke, pač pa je ustavila glasilo primorskih Slovencev in Hrvatov tednik "Istro" in razpustila njihova društva.

O tem smo v Proletarcu takrat obširno poročali in komentirali.

Ta manifest, spomenica ali kakor že se ga naj označi, ima odobritev vsega odbora narodne osvobodilne fronte in navaja razne podrobnosti, o katerih smo poročali že pred meseci, kolikor so nam bile znane, ta spomenica pa ima zbrane v celoti.

V uvodu pravi:

Zivimo v dobi, ko se vse staro ruši in gradi novo. Komaj so se zacelile rane iz prejšnje svetovne vojne, že smo se znašli v vrtincu novega krvavega plesa, ki pretresa ves svet. Bije se boj na življenje in smrt.

Tudi ta vojna ni prizanesla slovenskemu narodu. Vojne grozote so zdaj hujske, kot kdaj koli. Fašistične bande, ki so že mnogo let gospodovale nad našim Primorjem so navale še na ostale kraje naše lepše slovenske zemlje in danes pričajo kupi ožiganega tramovja in kamena mnogih slovenskih vasi o fašistični kulturi.

Slovenski narod nudi tem modernim, motoriziranim Hunom tak odpor, da ga danes obdružuje ves svet. Slovenski narod se je v tej nesreči združil okrog svoje zastave, okrašene s peterokrako zvezdo, ki je simbol resničnega bratstva vseh narodov. Slovenci smo se odločili z orožjem v roki očistiti svojo grudo fašistične kuge.

Krivi poloma Jugoslavije

O pogubni vlogi ljudi, ki so gospodarili Jugoslaviji pravi spomenica med drugim tole:

Za polom Jugoslavije so odgovorni vsi tisti, ki so vodili njeno usodo.

Primorski Slovenci, ki smo bili žrtev političnih kupcij in smo bili po londonskem aktu leta 1916 predani italijanskemu imperializmu, smo vsa leta gledali v Jugoslaviji simbol naše odrešitve. Ves čas, še bolj pa v dobi krvave fašistične tiranije, smo gojili upanje, da nas bo Jugoslavija nekoč rešila verig suženjstva. Vojna med Italijo in Jugoslavijo ni izpolnila naših nad. Tudi že prej, čim bolj se je odmičal čas, tembolj so beograjske vlade pozabljale na naš kos zemlje. Z raznimi pogodbami, ki jih je beograjska čaršija sklepala s fašističnim Rimom, se je vladajoči režim popolnoma odrekal vsem zahtevam na naše Slovensko Primorje, dr. Nintič Mornič, bivši jugoslovanski zunanji minister, je eden glav-

Ameriška bratska zveza se pripravlja na svojo XVII. redno konvencijo

Dne 17. avgusta t. l. se prične v Rock Springsu, Wyo., XVII. redna konvencija Ameriške bratske zveze (prej Jugoslovanska katoliška jednota). Udeležijo se je okrog 140 delegatov in 22 glavnih odbornikov.

ABZ je bila ustanovljena julija 1893. Njen glavni urad je na Elyju, Minn. Članov v obeh odelkih ima nad 26.000. Društve ima 177 in imovine okrog 3 in pol milijona dolarjev. Njeno glasilo je tednik Nova doba, ki izhaja v Clevelandu. Tiska se jo v 13.000 izvodih.

V Rock Springsu, kjer se bo konvencija vršila, je ABZ dobila prvo društvo že leta 1900. Nova doba poroča, da mu je od ustanovitve pa do sedaj smrt pobrala že 115 članov. Iz Rock Springsa je bil tudi pokojni gl. tajnik ABZ, Joseph Pishler. ABZ je imela za precej konvencij na zapadu, kjer se je prav za prav tudi začela.

Mesto Rock Springs ima približno 10.000 prebivalcev. Slo-

nih kriveev žalostne usode nas primorskih Slovencev. Potem je bil imenovan za člana kraljevske "vlade" v Kairu. Mi, Primorci, torej nimamo nobenega razloga navduševati se za tako vlado.

Kljub temu so narodne težnje po zedinjenju ostale na obeh straneh žive. Mnogo je bilo narodnih in kulturnih organizacij, ki so ob vsaki priliki opozarjale na razkano slovenske zemlje. Spominjale so se vseh žalostnih obletnic pogodb, ki so nas hotele za večno razdeliti.

Ko so prišli v Jugoslavijo na vlado fašizmu naklonjeni režimi, se je položaj teh organizacij čez noč spremenil. Začelo se je preganjanje in pozneje jim je bilo prepovedano vsakršno delovanje. Bivši ban dravske banovine, dr. Marko Natlačen, ki je že dobil svoje plačilo kot narodni izdajalec, je takrat izročil fašistični sodbi vse primorske rodoljube ki so iskali zavetja v narodno svobodni "Jugoslaviji". Kljub vsem protestom in intervencijam so romali dr. Srebrnič in njegovi tovariši v italijanske ječe.

Pri čitanju citatov iz v uvodu omenjenega manifesta je treba upoštevati, da je bil napisan v času, ko nikomur v osvobodilni fronti še na misel ni prišlo, da je kak sporazum s kraljem in njegovimi ministri mogoč. S takratnimi in s temi, ki so do nedavna vedrili v Kairu in v Londonu kot jugoslovanski ministri, sploh ni bilo govora o kakem pobotanju ne na eni ne na drugi strani.

Državn uradi gnezda korupcije

O političnih in gospodarskih razmerah v predvojni Jugoslaviji pravi spomenica, da je v državni upravi, kjer je imela popolno oblast beograjska čaršija, vladala strašna korupcija. Brez podkupovanja niso opravil ničesar, zato danes tudi nihče ne jole za takšno Jugoslavijo, kakršna je bila. Korupcija je vladala v vseh krogih, ki so odločali o usodi Jugoslavije. Redki so bili poštenjaki, a ti niso prišli do veljave.

Še bolj žalostno sliko so nudile socialne razmere. Nizke plače, zadolžene kmetije, stalno dvigavanje cen, nesorazmerno obdavčenje, nezmožnost prodaje kmetijskih pridelkov in znana agrarna reforma" so potisnili tudi kmeta v obup.

Opozicijski tisk, opozicijske stranke, in delavske politične, strokovne in kulturne organizacije je vlada neumljeno zatirala. Polnila je zapore, najhujsje pa je mučila politične jetnike v beograjski "Glavnjači", kjer so umirali in smrdljivih celnicah od gladi in na posledicah nečloveškega "zasliševanja".

Znana dejstva

V nadaljnjih stavkih spomenice ugotavlja dejstvo o sovražnem zadržanju jugoslovanske vlade do Sovjetske unije, ki je v ta namen podpirala tudi takozvani protikomunistični pakt fašističnega bloka, čeprav je bilo ljudstvo za prijateljske odnose z Rusijo. Beograd je skušal uspostaviti diplomatske odnose-

Prvo predstavništvo Slovencev

O prvem slovenskem narodnem predstavništvu pravi spomenica med drugim:

Prvikrat v slovenski zgodovini je naš slovenski narod dobil svoje demokratično predstavništvo oktobra meseca leta 1943. v Kočevju. Okoli 600 izvoljenih narodnih zastopnikov je predstavljalo eno voljo, moralno in politično enotnost ter odločnost, da se slovenski narod bori do popolne zmage. Dr. Ivan Ribar je pozdravil predstavništvo slovenskega naroda in povdaril, da je AS-NOJ priznal Osvobodilno fronto slovenskega naroda za edino zakonito oblast v Sloveniji. ASNOJ je tudi priznal priključitev svobodne Slovenije svobodni, enakopravni in demokratični federativni Jugoslaviji. Kardelj je nato povdarjal, da je zasluga komunistične stranke, da so se združili pod zastavo Osvobodilne fronte vse demokratične sile in da se je priključilo Primorje Sloveniji.

Dekret o priključitvi slovenskega Primorja, Beneške Slovenije, Istre in hrvatskih jadranskih otokov Jugoslaviji, se glasi:

"V skladu z davnimi težnjami in borbenimi napori slovenskega in hrvatskega naroda v kraljevih, podjarmljenih od Italijanskih imperalistov, Antifašistični svet narodnega osvoboditve potrjuje:

je z njo šele ko je bilo že prepoznano.

Vse, kar spomenica navaja, je zgodovina. O vsem tem smo v Proletarcu pisali in bčali krivice, ki jih je vlada v Beogradu, s sodelovanjem slovenskih klerikalcev in svojih oprod na Hrvatskem uganjala nad delavskim in kmečkim ljudstvom.

Proletarac se je vsled tega režimovcem tukaj in tam silno zamermil in bil leta 1929 prepovedan, enako tudi Majski glas in Ameriški družinski koleđar.

K onim, ki so potem Proletarca prejemali skrivoma, a je tamkajšnja cenzorska pošta način pošiljanja izsledila, pa je policija udrla ponoči in jih aretirala. Proletarac je bil v Jugoslaviji prepovedan dokler je obstajala.

Manifest upravičeno izjavlja, da v tako Jugoslavijo, kakor je bila, si več nihče ne želi vrnitve, razen seveda oni, ki so imeli koristi od zatiranja in izkoriščanja

Delo Osvobodilne fronte

Precejšen del spomenice obravnava postanek osvobodilne fronte in njeno delo, namene ter boje. Našim čitateljem so aktivnosti osvobodilne fronte znane iz raznih prejšnjih opisov in člankov, enako o delu in bojnih reakcijah proti nji, ki jo je v zavestništvu z bivšo Mussolinijevo vlado skušala s silo zatreti, in sedaj pa enako vestno služi Hitlerju.

Toda osvobodilnega gibanja ji ni bilo mogoče zatreti niti s še tako nasilnimi sredstvi.

O delu OF na Primorskem spomenica izvaja, da so odšli njeni politični delavci v Primorje, na Goriško in v vse zasužnje slovenske kraje že v jeseni leta 1941 in začeli organizirati narod za upor.

O slovenskem kmetu ugotavlja: "Nihče ne bi verjel, kakšna sprememba se je izvršila v našem narodu med tem časom. Poučen o potrebi borbe in o ciljih (osvobodilne fronte), prekalsjen v preganjanju ter trpljenju je postal naš kmet najmočnejša opora pri operacijah partizanov."

In njihovi oddelki so se polagoma razvili v organizirano vojsko.

V Bihacu se je vrnil l. 1943 prvi jugoslovanski narodni zbor osvobodilne fronte in ustanovljen je bil skupni odbor narodnega osvoboditve Jugoslavije.

Na Primorskem deluje "Narodni osvobodilni odbor za slovensko Primorje", čigar predsednik je pisatelj Franč Bevč. On je član tudi omenjenega skupnega odbora.

Kapitulacija Italije septembra 1943 je dala nove sile narodnemu uporu ne le v Sloveniji, ampak tudi v Dalmaciji in v vsej Jugoslaviji. Maršal Tito je takrat izjavil: "Eden največjih uspehov našega narodnega upora je osvoboditev Istre in slovenskega Primorja po kapitulaciji Italije."

O prvem slovenskem narodnem predstavništvu pravi spomenica med drugim:

Prvikrat v slovenski zgodovini je naš slovenski narod dobil svoje demokratično predstavništvo oktobra meseca leta 1943. v Kočevju. Okoli 600 izvoljenih narodnih zastopnikov je predstavljalo eno voljo, moralno in politično enotnost ter odločnost, da se slovenski narod bori do popolne zmage. Dr. Ivan Ribar je pozdravil predstavništvo slovenskega naroda in povdaril, da je AS-NOJ priznal Osvobodilno fronto slovenskega naroda za edino zakonito oblast v Sloveniji. ASNOJ je tudi priznal priključitev svobodne Slovenije svobodni, enakopravni in demokratični federativni Jugoslaviji. Kardelj je nato povdarjal, da je zasluga komunistične stranke, da so se združili pod zastavo Osvobodilne fronte vse demokratične sile in da se je priključilo Primorje Sloveniji.

Dekret o priključitvi slovenskega Primorja, Beneške Slovenije, Istre in hrvatskih jadranskih otokov Jugoslaviji, se glasi:

V NORMANDIJI so ameriške čete zajele poleg nemških čet tudi precej vojskih bolničark. Ameriško poveljstvo jih je po dogovoru z Nemci vrnilo nacističnim vojskim bolničarkam. Ena izmed nemških bolničark je na gornji sliki, ko je vstopila v ameriški avtobus, da se odpelje k svojim v zaledje.

1. Sklep Slovenskega osvobodilnega odbora (plenum OF) o priključitvi slovenskega Primorja in vseh anektiranih delov Slovenije svobodni Sloveniji v federativni Jugoslaviji.

2. Sklep ZAVNOHa (Zemaljsko antifašistično višje narodno oslobodjenja Hrvatske) o priključitvi Istre, Reke, Zadra in anektiranih otokov svobodni Hrvatski v federativni Jugoslaviji.

3. Oba sklepa stopita takoj v veljavo.

Dne 20. novembra 1943 v Jajcu. Predsednik ASNOJA: Dr. Ivan Ribar, s. r.

Tajnik ASNOJA: Rodoljub Čeliković, s. r.

To priključenje, kot pove gornja izjava, je bilo torej uradno odobreno lanskega 20. novembra v Jajcu, kjer je bil ali je še Titov stan, kajti Nemci so njegovo trdnjavo po tistem in letos silovito napadali.

Proglas pravi da se v dokumentu priključenja uresničujejo sanje slovenskega naroda o Zedinjeni Sloveniji, o združitvi vseh slovenskih pokrajin, ki so živele več kot tisoč let razkosane in podjarmljene.

V njemu (proglasu) se poudarja ogromno zaupanje in vero v Sovjetsko zvezo. "ki je zaščitnica vseh malih narodov. Za nas, male slovanske narode pa je tudi edina garancija za nacionalni obstoj."

Oblika bodoče Jugoslavije

O bodoči obliki Jugoslavije izjavlja vodstvo osvobodilne fronte (s proglasom iz maja 1943), da bo po osvoboditvi (Jugoslavije) narod na temelju najširše demokracije in pravice SAM odločil, kakšna bo notranja ureditev in tudi kakšni bodo odnosi z ostalimi narodi.

Toda narodni osvobodilni odbor odločno poudarja, da stoji na stališču načela za federativno Jugoslavijo in demokratičnih idej, in da se "Narodni osvobodilni pokret (v Sloveniji kot drugje) bori za socialne in demokratske pravice in je daleč od vsakega nasilja in nezakonitosti." Priznava "nedotakljivost privatne lastnine in tudi najširšo možnost inicijative v industriji in ostalih produkcijskih panogah. Spoštuje svobodo vesti in vere."

Ves manifest je prežet navdušenja in vere Slovencev v bodočnost.

Da jih na prihodnji mirovni konferenci le ne bi spet prevarili, kakor so jih na prejšnji! Z nacističnim sovražnikom bo opravljeno, toda potem se bo treba zelo poboriti proti nevarnosti kramarske diplomacije, ki ima navado, da nekaj obeta, a sklepa in dela pa drugače.

Smrt starega rojaka

...List The Progressive Miner v Springfieldu, Ill., poroča v izdaji z dne 15. julija, da je v Stantonu, Ill., umrl po tritedenski bolezni Thomas Mlekush, star 82 let. Preminul je v bolnišnici St. Francis v Litchfieldu. Isti časopis poroča, da je bil pokojni Tomaž Mlekush "rojen v Avstriji" in da je prišel v Ameriko l. 1892. Oženil se je z gđ. Antonijo Šupan in v Stantonu sta si zgradila svoj dom.

Imela sta sedem otrok, izmed katerih sta dva umrla prej kot starši. Mači jim je umrla lanskega maja.

Pokojni Mlekush zapušta tri sinove, o katerih omenjeni list piše, da žive v Chicagu, in dve hčeri, obe poročeni.

Da-li se je ta družina kaj udeležila vseh Slovencev, ne vemo. Pokojnik je bil član unije Progressive Miners in zadnjič je delal v Mine No. 2, pri Mt. Olive and Staunton Coal Co. pred 5. leti.

Nemci nam uničili 1,700 tankov

Nemška novinarska agencija DNB poroča, da so naciji uničili na normandijski fronti 1.700 angleških in ameriških tankov. V zavezniškem stanu ta vest ni bila potrjena.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

bilo že prvi teden razprodane čez 1.100 izvodov, kar je v Mehiki v tako kratkem času naravno veliko število. To dokazuje, da je v naši sosedni Republikli za Jugoslovane res veliko zanimanja.

V resnici čast tej mali skupini rojakov v Mexico Cityju, ker vrši veliko delo.

Skupina dvestoterih

Upravnik Chas. Pogorelec mi je omenil, da je bil že prvi odziv zelo dober. (Op. Prvi izkaz prispevkov skupine dvestoterih je v tej številki.)

Bil sem vedno prepričan, da ima Proletarac ne samo prijatelje, ampak poštvene prijatelje! Prvi stotak bo kmalu nabran (morda je že predno bo to objavljeno) in nasebina Chicago se je komaj še oglasila. Ko se odzove še Cleveland, Detroit, naši prijatelji v Penni in drugih državah, bo kvota dosežena. Na delo, sodrug!

Ruski relif

O tem nimam nič poročati. Ves denar, kar sem ga prejel, je bil oddan na pristojno mesto. Izročeno je bil uradu ruskega relifa vsak cent, ki smo ga prejeli, kajti stroškov ni bilo nobenih. Sodrugi, tudi tega fonda ne pozabite!

VABILO NA SEJO PODRUŽNICE SANSa

Detroit, Mich.—Seja podružnice št. 1 SANSa in postojanke št. 34 JPO-SS bo v soboto 5. avgusta ob 7:30 zvečer v Slovenskem delavskem domu na 437 S. Livernois. Vsi zastopniki društva in posamezni člani se pozivajo, da se te važne seje udeležijo. Vabijo se tudi tisti rojaki in rojakinje, ki so do sedaj stali ob strani in kritizirali naše delo. Svetujte nam, če so vaše misli boljše kot naše, bodite sigurni, da bomo vaše predloge z veseljem sprejeli. Saj se vsi trudimo, žrtvujemo čas in denar samo zato, da pomagamo našemu narodu iz suženjstva do popol-

ne gospodarske in narodne svobode, za katero se tako junaško bori in umira, kot noben drug narod na svetu. Pokazimo, da tudi mi ameriški Slovenci znamo ceniti požrtvovalnost in junaško borbo naših bratov in sester v domovini. Pomagajmo vsi gmotno in moralno, da dosežejo svoje cilje in namene.

Naša podružnica ima pravico do štirih (4) delegatov, ki bodo zastopali detroitsko nasebino na prvi konvenciji SANSa, ki se bo vršila 2. in 3. septembra v Clevelandu. Izvoliti moramo delegate, ki bodo predlagali naše težnje in zaključke ter glasovali tako, da bo v največjo korist in podporo borcem, ki stvarjajo združeno avtonomno Slovenijo v okvirju svobodne, demokratične nove Jugoslavije.

Lia Menton, tajnica.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodmi kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavu Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsednik Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižice je samo 50 centov + poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
2301 S. Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovanska radio ura v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

The "Forgotten Man"

From now on until the polls close in November, spokesmen for all parties will be running up and down the land proclaiming their love for the working man. We shouldn't permit these gentlemen to kid us. Instead, we should call their attention to the record the two old parties have made up to date:

At this hour every class, except the workers, is assured a generous measure of protection after the war.

Business has not only been permitted to pocket fabulous profits during the war, but will surely make billions more in tax refunds and the adjustment of contracts after the war.

President Roosevelt assured us this conflict would not be permitted to spawn a new crop of multi-millionaires. That promise has been forgotten. Big Business has written its own ticket during the war and its normal profits are guaranteed for at least two years after the war.

The men and women of the armed services are to be treated with unexampled generosity: We say "Amen" to that.

The farmers, for two years after the war, are to have their prices inexampled generosity. We say "Amen" to that.

How about the workers? All they will have will be the inadequate state compensation funds and the comparatively small sums they have been able to rescue from the greedy fingers of the profiteers. That won't last them very long.

If something isn't done, millions of workers will be in the breadlines before we have celebrated the first anniversary of the defeat of Hitler and Hirohito.

Neither the Democrats nor the Republicans can dodge responsibility for this state of affairs. Up to date the leaders of neither party have made anything like a determined effort to safeguard the workers in the post-war world.

Organized labor is asking for the passage of the Kilgore bill. That measure clearly recognizes that the workers are entitled to the same consideration already given Big Business, our fighting men and the farmers.

Organized labor position is eminently fair, but neither President Roosevelt and his supporters nor Mr. Dewey and his supporters have indicated any interest in the matter.

It is time the organized labor movement said something like this: "Stop stalling, gentlemen. Just how much do you love the American worker? If your affection is really genuine, then do something to give the workers reasonable aid during the trying years which we know will follow this great war. In other words, get behind the Kilgore bill!" —Labor.

THE MARCH OF LABOR

IN THE WIND

From THE NATION

The New Jersey Republican Finance Committee is sending out a form letter to its rank and file, seeking funds for the 1944 campaign. The committee is embarrassed by the circumstances which have made such an appeal necessary. "Twelve years of the New Deal," the letter says, "has leveled fortunes; therefore the former large contributors no longer write large checks. We must now look to thousands of contributors for sufficient financial support."

Education for democracy: The K. O. Lee Company of South Dakota, manufacturers of machine tools, is writing to the firms with which it has done business advising them that "the management of every business has a great opportunity for carrying on an educational program among its employees by weekly or semi-monthly inclosures in pay envelopes." The company suggests that the Committee for Constitutional Government, or other sources, will provide firms with suitable envelope stuffers on the "fallacies of the New Deal." The K. O. Lee Company, of course, has acted. It is stuffing envelopes of employees with "New Deal and Diocletian," a speech delivered by Clayton Rand before the Rotary Club of Gulfport, Mississippi.

During the recent hearing on the new rice Control Act, Printer's Ink reports, Representative Taber was going through the OPA pay roll, item by item. He showed considerable distress when he discovered that a \$75-a-week newspaper reporter was listed as receiving \$6,000 a year. Turning to James F. Brownlee, senior deputy administrator, Taber said, "I see that you are getting \$8,000 a year. Do you mind telling us how much you got before you came here?" Mr. Brownlee, a former executive of General Foods and Farnkfort Distillers, modestly admitted that he had been forced to worry along on \$125,000 a year. Whereupon Mr. Taber lost all interest in the pay roll.

Slight-exaggeration department Technocracy, Inc., tells us that for the first time in history "technology has made it possible to be utterly ruthless." The Flying Wing, super-bomber designed and proposed by Technocracy, Inc., could drop 275,000 tons of bombs in one single raid of 5,500 planes! It has a wing spread of 330 feet and can carry fifty tons of bombs for 6,000 miles and return without refueling. (The largest bomb load of Allied planes is reported to be eight tons, and the longest tactical range 2,000 to 2,500 miles. The colossal B-29 has a wing spread of 141 feet.)

Festung Europa: Vacations have been prohibited in all Nazi-controlled war industries in Norway, and Nazi-controlled newspapers have been forbidden to publish anything that might lead workers to want a vacation. Workers who take a vacation face a court-martial.

LITTLE BUSINESS HELPED

Little manufacturers have not fared badly during the emergency, if the War Department is telling the story straight. It laid before Congress figures showing that nearly 50 cents of every dollar spent by the army goes to plants employing fewer than 500 persons.

Great Britain Improves Ties with Russia

WASHINGTON. — The press department of the British Embassy at Moscow has been raised to the status of a Department of Information and Cultural Relations, and more British publications are to be made available in the Russian language, the BBC said in a broadcast on May 23rd, as reported by U. S. Government monitors. The broadcast added: "These changes were announced in Moscow by an official of the British Ministry of Information, who said that his talks with leading Russian officials had convinced him that they shared our desire that the two peoples should get to know about each other."

RECOGNIZED

The honeymooners were driving along a country road when they met a farmer leading a mule. Just as they were about to pass, the animal turned toward the motor car and brayed vociferously.

Bridgroom (teasing)—Relative of yours? Bride (sweetly)—Yes, dear, by marriage.

Russia Proves a Point

Capitalist editors, being hard up for arguments to justify the private-profit economy, what with the depressions, wars, revolutions and other crimes resulting from the capitalist system, should not be blamed too much for harping upon every apparent reversion to capitalist standards and practices in Soviet Russia.

Nevertheless, we must take issue with the scribes of the master class when they comment upon the recent Soviet decrees which make divorces more difficult to obtain and grant government subsidies to families with large children.

People who want to know why Russia's bosses act like that should not look for the answer in the realm of morality and religion, but in economics. If those recent decrees prove anything at all it is that the early theoretical Socialists were right when they expounded the theory of economic determinism and stated that mankind acts and thinks according to the manner in which mankind lives.

Divorces aren't being made more difficult because Russian leaders are more holy than they were when the revolution raged in 1917, but because they are more nationalistic. They were forced to become more nationalistic because the opposition and hatred of the capitalist world convinced them that they had to develop their strength and depend upon their own might to continue to exist.

Russians are more nationalistic because they must live by nationalism.

In this war Russia's national strength has suffered heavy losses by reason of the fact that more than 5,000,000 of the best and most prolific breeders in the nation have been slaughtered. The sacrifice of so much human seed will mean the loss of an entire generation unless those who remain alive can be induced to breed at a more rapid rate. And so, under stress of economic pressure that constitutes a threat to their very existence, Russian morals appear to change.

The same thing happens in every country—sometimes in reverse.

Here in these United States large families were the rule and divorces were considered disgraceful when the fact that agriculture was the basic industry made every member of the family a potential worker and when the family itself was an economic unit. But with the rise of the factory system and the growth of cities birth control ceased to be a sin in the minds of many people and divorces have lately been popularized by the example coming down to lowly folks from the White House.

As in Russia, so in America, the moral and social codes altered as the manner of preserving existence changed.

We like to press this point home because it constitutes a perfect answer to those reactionary mossbacks who believe that the present economic and social arrangement is the end in human development and that the private-profit system, based upon the private possession of capital, is the last word in all of time.

Already there is plenty of evidence to prove that the old order is on the skids in America and in all other capitalist nations. Mankind will abandon economic individualism completely before long because they can no longer live by it. In spite of the inertia which keeps people from moving until they are forced to move, they will turn from individualism to collectivism. They already have been forced to change and there is only one doubt about the future.

The one question which remains to be answered is whether the next era will be a democratic or a fascist collectivism. Historians will measure the political intelligence of this generation by the manner in which that question is answered. Our descendants will have cause to be proud of us only if we who live lived today make the inevitable change in the Socialist way.—Reading Labor Advocate.

AFL and CIO

Return of the International Typographical Union to the fold of the American Federation of Labor focuses attention on the hope that the AFL and the CIO will try to get together, now that the chief stumbling block to both, John L. Lewis, has been definitely sidetracked.

There is much merit to the craft union idea as expounded by the AFL. There is probably equally as much merit to vertical unions advocated by the CIO. Somewhere in between the two there must be some central point of agreement.

The black eye which labor has received during this war by the disunited United Mine Workers various strikes under the leadership of dictator John L. Lewis can be combated by a united unionism after this war.

Twelve million men and women, joined together in one great national labor organization, can dominate the political economic stage of this nation to obtain their just rights and privileges, and benefit the nation as well.

Let us hope that Willaim A. Green and Philip Murray, two astute and far-seeing union leaders, can get together, name committees from their respective organizations, and work out the details for an amalgamation which will serve labor and the nation as a solidified and cohesive labor group.

Let post-war planning on this issue begin at once. There is every reason to believe that now is the ideal time for starting negotiations. Every day's delay is a day lost.—The Progressive Miner.

HEALTH CONDITIONS BAD IN LOW INCOME STATES

WASHINGTON, D. C. — Health conditions in the United States are "appalling." Inadequate wages and lack of proper medical care have produced a bitter harvest of stunted minds and bodies.

That shocking picture was painted before a subcommittee of the Senate Committee on Education and Labor by a group of military doctors who urged a Federal health plan to correct widespread physical and mental defects.

Testimony showed over 4,100,000 draft registrants 18 to 37 years have been rejected as unfit. It states with relatively high income and good medical facilities, rejection rates were low. But in the southeastern states, where wages are low and medical facilities poor, the rejection rate was highest.

SLIGHT ERROR

Teacher—It was very nice of you to bring those nine red apples. I must call up your mother and thank her for them.

Sonny—If you do that, will you thank her for a dozen, please?

Money is a medium by which producers are barred from the product of their labor.

TRAFFIC DEATHS INCREASING AGAIN

CHICAGO — (ILNS) — America's wartime traffic took a toll of 9,400 lives in the first five months of this year, the National Safety Council reported. This is 11 per cent — or almost 1,000 lives — higher than the toll for the same period last year.

The situation is made even more serious, the Council pointed out, by the fact that the nation has headed into its peak traffic fatality season, which usually extends through the vacation months into October.

The traffic toll went up 2 per cent in May over a year ago, the Council said—1,800 traffic deaths this May against 1,770 in 1943.

Additional evidence has been obtained by the Council that increased travel is responsible for part of the growing traffic toll. Motor vehicle mileage was up 6 per cent in the first four months of this year over the same period a year ago. Travel figures are not yet available for May.

FOUND AND LOST

Stranger—Are you still looking for your roller skates?

Tommy—No, my brother found them.

Stranger—Well, now what are you looking for?

Tommy—My brother!

Civil Liberty Survives Amidst War

When the American Civil Liberties Union reports that the Bill of Rights is standing up fairly well under the hammerings of war we can well believe it. The Union is as vigilant in this field as any organization we have. It notes that the Chinese Exclusion Act has been repealed; that the Supreme Court has affirmed the Negro's right to vote in the primaries; that sentiment against the poll tax is gaining ground; that the rights of Mexican-Americans are more strongly supported, and that there is a "growing public awareness of the evils of an expanding anti-Semitism." There has been no mob violence since the Detroit race riots of 1943, only on lynching, no reported interference with public assembly, only two cases of college professors dismissed for holding unpopular opinions. The Communists, "who now conform to all leading majority dogmas," are, of course, sitting pretty. A few symptoms, including some excesses in the drive against literary "obscenity," are counted on the debit side.

Certainly the nation is making a better record than it did in 1917 and 1918, and in the years immediately following. Whether or not the Union is justified in offsetting an expanding anti-Semitism with "a growing public awareness" of that evil one can't tell—one phrase seems to eat up the other. There is still plenty to worry about in dark nooks of American life. Things that bite, occasionally crawl out of the cracks. But if the Civil Liberties Union is encouraged, the rest of us ought to be, too.—The New York Times.

A Hopeful Sign

Mr. Churchill and others who believe that ideological factors are of diminishing importance in the war might pay some attention to what is happening in Latin America. For physically remote as that vast region is from the conflict, and in spite of the primitive political development of many of its inhabitants, it is powerfully affected by the same political cross-current that are sweeping Europe. Economically Latin America is experiencing a war boom but not enjoying healthy prosperity. Demand for its products makes money plentiful, but the difficulty of exchanging the proceeds of its exports for imports has made manufactured goods scarce and sent prices soaring, causing much suffering. These conditions, in themselves, create political unrest and provide grist for both democratic and fascist propaganda mills. Dictators abound in Latin America, but with the exception of the Argentine fascist junta they have adhered to the United Nations and opened their countries to Allied propagandists who, tactful as they may be, can hardly avoid providing some food for dangerous thoughts. The atmosphere is less healthy for dictatorships. Thus in the past few months we have seen the voluntary abdication of President Batista of Cuba, who by permitting a free election restored democracy to his country, and the sudden collapse of dictatorships in Ecuador, El Salvador, and Guatemala. In the last two apparently well-intrenched regimes were swept into oblivion by spontaneous civilian uprising. This is a hopeful sign, and so is the ignominious failure of the military plot against President Lopez in Colombia, head of one of the most democratic governments in Latin America.—The Nation.

Is Tobin Losing Trust In Help From Roosevelt?

Teamsters' Leader Says "Congress Laughs At Us." Urges AFL-CIO Unity

Pres. Daniel J. Tobin, of the International Brotherhood of Teamsters, largest AFL unit, may be losing his trust in the Roosevelt administration, according to a warning published by him in "The International Teamster," official union organ, under the headline: "Merger with CIO vital to Labor —Politicians Laugh at Divided Labor Movement."

Declaring that "politicians do not fear labor because labor is divided," President Tobin appeals for AFL-CIO reunion and continues:

Labor "In Bag"

"We seem to get nowhere in Washington before the present congress. Even the heads of departments just courteously listen to the representatives of the AFL and CIO and then after the labor men leave the office, they turn around and whisper: 'Well, that's the same old story. We've got them in the bag anyway.' And the representatives of labor appear before the congressional committees, and after the hearings the committees go on and make their reports, ignoring labor."

Even on issues such as subsidies to keep down the cost of living, where AFL and CIO are agreed, the politicians pay no attention to them, Tobin pointed out. "Not only that, but the labor movement is being so thoroughly crucified by adverse legislation within several states and by the national lawmakers that the situation is becoming exceedingly dangerous," he warned.

End Private Exploitation of Labor, Or You Will Be Where You Are and Worse

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

The attitude of President Franklin D. Roosevelt toward serving another term in the White House is understandable. It is easy to believe that he would prefer to return to private life; as Mr. Dewey emphasized when accepting the Republican nomination, the Roosevelt administration has grown old and tired, and the president may very reasonably be looking longingly toward the beauty and quiet of his estate on the Hudson.

However, Franklin D. Roosevelt has no other choice than to submit himself to the judgement of the American people, who, in turn, must decide whether they wish to project the regimentation and control of Rooseveltism into the nation's future.

And so, while pro-administration editors will attempt to blow up the President's simple statement of fact to the proportions of noble sacrifice, Franklin D. Roosevelt took the only course open to him when he agreed to be the Democratic four-term candidate.

The most important thing for the voters to consider in deciding whether or not they want four more years of Roosevelt is that—If he remains in the White House for four more years, Franklin D. Roosevelt will be the chief influence in deciding the way of post-war American life.

There is a strong probability that the common people of America will not have this thought in mind when they cast their ballots. They will be more likely to be for or against him on the basis of his past—without balancing the future against the past and without asking themselves whether they want a peace-time president whose every action commits him to the preservation of the same national economy which has taken Americans through two wars and which, when outside pressure is removed, may make totalitarian control as inevitable in this nation as it is in all other nations where capitalist class relationship are to be preserved.

And, to make the record clear, let it be emphasized that the defeat of Roosevelt and the election of Dewey will in no manner or for any important length of time alter the course which must and will be taken — if the system of private ownership of capital and owner-exploitation of workers is to function. The Republican will have to utilize the controls and compulsions which the Democrat has established to hold exploiter and exploited in a workable relationship.

If the American people are content to give themselves a political Pope, perhaps the best way to do it would be to keep Roosevelt on the

job for the balance of his life. Within the past dozen years he has established farm and business subsidies, labor union supervision, worker regimentation, job control and the kind and degree of social securities that a benevolent pontiff or a wealthy squire might be expected to wish for servants for whose welfare he feels personally responsible. Having inaugurated the means for the kind of control that capitalism will find necessary when the war is over, perhaps Roosevelt is the proper person to adjust them to postwar use.

But if the American people really want to be free—and if they understand that to be free they must end the privilege of labor, exploitation which both Roosevelt and Dewey frankly propose to preserve for an owning class—then they will use their votes, not to elect a man, but to register their demand for the kind of industrial democracy that can be achieved only by the program of democratic Socialism.

It would be wrong to accuse either Roosevelt or Dewey of wishing to make America a fascist nation or of seeking to establishing themselves as dictators. But it is even a worse error to believe that fascism and dictatorship can either come into existence or be long prevented merely by the desires of a man or a political party.

Dictators get their opportunities when society holds fast to an economic system which no longer functions normally for the general welfare.

And when the people, rather than unite their powers to institute a new way of life for their own advancement, trust their fortunes to a more or less benevolent leader—as they probably will do next November.

TRUSTIFICATION CONTINUES, LEVER BUYING PEPSODENT

CHICAGO. — Another step in the trustification of the world's business was taken here when the Lever Brothers Co. of Mass., a subsidiary of the international cartel (Lever Brothers and Unilever), bought the Pepsodent Co. for about \$10 million.

Under the new management the toothpaste company, which grossed \$3 million in '43, retains its manager-stockholder Charles Luckman. Other products of the Lever cartel's U. S. subsidiary: Vimms (a vitamin product), Lifebuoy Shaving Cream, Lux, Swan, Fairy and Lifebuoy soaps; Rinso, Gold Dust and Silver Dust; Spry and Coro shortenings.

So blinded are we by our passions that we suffer more to be damned than to be saved.—Colton.